

**Magnus ny
koncernchef
i Lantmännen**

Sidan 3

**Bioagri på
väg mot
hållbar odling**

Sidan 10–12

**Mät rätt för
att få upp
proteinhalten**

Sidan 30

Grodden

Nr 1

Februari 2022

En medlemstidning
från Lantmännen

www.lantmannen.se

**En miljard
delas ut till
medlemmarna**

Sidan 4–5

**Smartaste sätten
att placera
kapitalet**

Sidan 35

**Missa inte
nya podden!**

Sidan 32

**Solja
forskar
för
Framtidens bröd**

Sidan 18–22

Signerat

REDAKTION

Grodden, Lantmännen, 205 03 Malmö
Tel växel: 010-556 00 00
grodden@lantmannen.com

ANSVARIG UTGIVARE

Jesper Broberg
Tel: 010-556 01 04
jesper.broberg@lantmannen.com

REDAKTÖR

Helena Holmkrantz
Tel: 010-556 06 43
helena.holmkrantz@lantmannen.com

LAYOUT

Jan Reinerstam, Pagarango

OMSLAGSBILD

Solja Pietiäinen är industridoktorand på Lantmännen. Bild: Johan Olsson

UPPLAGA

Grodden är Lantmännenkoncernens informationstidning till ägarna. Lantmännens medlemmar (ägare) får tidningen som medlemsförmån. Upplagan är cirka 32 000 exemplar. Tidningen utkommer med 6 nummer per år. Tryckeri: V-Tab i Landvetter

DISTRIBUTION

Tidningen distribueras som posttidning B till ägarna. Den distribueras även internt inom Lantmännen.

ADRESSÄNDRING

Medlemmar: Meddela kundregistret.
Tel 010-556 00 00
cf.ssc.kundregister@lantmannen.com
Övriga: Kontakta redaktören

ANNONSBOKNING

Mediavalet
Kontaktperson: David Martinez-Lundström
E-post: david@mediavalet.se
Tel: +46 735 699 350

ANNONSMATERIAL

Tekniska upplysningar: Annonser ska levereras till Mediavalet som tryckfärdiga pdf-filer, bilder i 300 dpi. E-post: david@mediavalet.se

ANNONSFORMAT (i mm) och priser

Format	Mått (mm)	Pris
1/1 sida (satsyta)	225x320	18 500:-
1/1 sida (utfallande*)	250x350	18 500:-
1/1 sida (sista sidan*)	250x300	20 500:-
1/2 sida (stående)	106x320	10 500:-
1/2 sida (liggande)	225x155	10 500:-
1/4 sida (stående)	106x155	5 600:-
1/4 sida (liggande)	225x74	5 600:-
1/8 sida (stående)	49x155	3 100:-
1/8 sida (liggande)	106x75	3 100:-

* +3 mm skärsmån vid utfallande
Moms tillkommer på samtliga priser.
Priserna ovan baseras på färdigt material, enligt tekniska upplysningar. Övrigt arbete debiteras.

PRELIMINÄR UTGIVNING 2022

(med reservation för ändringar)

Nr	Utgivning	Materialdeadline
2	24 maj	29 april

Lantmännen

Lantmännen är ett lantbrukskooperativ och norra Europas ledande aktör inom lantbruk, maskin, bioenergi och livsmedel. Vi ägs av 19 000 svenska lantbrukare, har 10 000 anställda, har verksamheter i ett 20-tal länder och omsätter 45 miljarder SEK på årsbasis. Med basen i spannmål förädlar vi åkermarkens resurser för ett livskraftigt lantbruk. Några av våra mest kända varumärken inom livsmedel är AXA, Bonjour, Kungsörnen, GoGreen, Gooh, FINN CRISP, Korvbrödsbagarn och Hatting. Vårt företag är grundat på kunskap och värderingar som har funnits i generationer hos våra ägare. Genom forskning, utveckling och verksamhet i hela värdekedjan tar vi tillsammans ansvar från jord till bord. Läs gärna mer på www.lantmannen.se.

En miljard till medlemmarna

Det är på medlemmarnas gårdar som Lantmännen ska göra nytta. Jag är därför oerhört glad och stolt över att vi 2021 skapade det högsta resultatet i Lantmännens historia. Det ger oss möjlighet att i år dela ut en miljard i utdelning till Lantmännens medlemmar. Pengar som behövs när kostnaderna för insatsvarorna ökar och när 2022 ser ut att bli tufft och utmanade.

Att dela ut en miljard till medlemmarna är ett bevis på att Lantmännens företagsmodell och strategi fungerar. Det är också resultatet av ett väl fungerande samarbete mellan drivna förtroendevalda i bland annat 20 distriktsstyrelser, engagerade och kunniga medarbetare i 17 länder och inte minst 19 000 aktiva medlemmar i hela Sverige.

Vår utdelningspolicy säger att hela rörelseresultatet från den lantbruksnära affären och cirka 40 procent av resultatet efter skatt från industridelen ska delas ut till medlemmarna. Övriga 60 procent återinvesteras i forskning, innovation och affärsutveckling. Vinsten i Lantmännen ska alltid göra nytta för medlemmen.

Vid årets utdelning har styrelsen valt att utnyttja alla möjligheter i Lantmännens utdelningspolicy, prioriterat kontantutdelning och låtit medlemmarnas handel med Lantmännen under 2021 väga tungt.

Lantmännen Lantbruk har haft ett tufft år med minskade spannmålsvolym och höjda råvarukostnader som inte alltid direkt går att ta ut på marknaden. Trots det har styrelsen valt att låta återbäring och efterlikvid ligga kvar på 2,5 procent. Extra roligt är att Lantmännen Maskin börjar leverera enligt våra planer och vi därmed kan höja återbäringen på maskiner till 1,5 procent.

Pengar i handen är bra, inte minst för nystartade unga medlemmar där varje krona ofta behövs i företaget.

Lantmännen har under många år haft positiv tillväxt och god lönsamhet. Något som också inneburit att utdelningen ökat varje år. Det är lätt att tro att framgång är något självklart. Så är det inte. Varje år består av nya möjligheter och nya utmaningar men där vi alltid börjar på noll kronor i både omsättning och resultat. Lönsamheten och resultatet måste helt enkelt vinnas varje år.

Men det är inte bara en utdelning som har diskuterats i styrelsen de senaste månaderna.

Vår vd och koncernchef Per Olof Nyman har valt att gå i pension den 31 mars i år. Per Olof har gjort ett fantastiskt jobb under sina 10 år som vd. Under hans ledning har resultatnivån höjts, professionaliteten i alla led har ökat och vi har medarbetare i världsklass. Våra innovationer och hållbarhetsprofil har satt Lantmännen på kartan som ett av Sveriges starkaste varumärken. Per Olofs gedigna intresse och

Vid årets utdelning har styrelsen valt att utnyttja alla möjligheter i Lantmännens utdelningspolicy, prioriterat kontantutdelning och låtit medlemmarnas handel med Lantmännen under 2021 väga tungt.

engagemang för lantbrukets villkor och lönsamhet har varit ovärderliga i ett kooperativ.

Tack Per Olof!

Styrelsens viktigaste uppgift är att se till att företaget har den bästa vd:n vid varje tidpunkt. Därför är jag oerhört glad att kunna hälsa Magnus Kagevik välkommen som ny vd för Lantmännen.

Styrelsen har under året arbetat systematiskt och grundligt för att finna den person som kan leda ett komplext företag som Lantmännen in i framtiden.

Då känns det extra bra när vi finner den person som bäst passar in på vår långa kravprofil, inom vår koncern.

Magnus har de senaste åren varit divisionschef i Energi och COO i Lantmännen ek. för. och har innan dess jobbat på stora internationella företag som Whirlpool och Assa Abloy.

Hans målmedvetenhet, energi och stora passion för svenska lantbrukare kommer vi att ha mycket glädje av på vår resa mot världens bästa lantbrukskooperativa företag.

Välkommen Magnus!

Per Lindahl
styrelseordförande

Magnus Kagevik blir ny koncernchef

Magnus Kagevik, nuvarande COO och chef för Lantmännens division Energi, blir ny vd och koncernchef för Lantmännen efter Per Olof Nyman, som går i pension. Magnus tillträder den första april.

Lantmännens nuvarande vd och koncernchef, Per Olof Nyman, går i pension under våren 2022, efter tio år i rollen och totalt fjorton år på Lantmännen. Koncernstyrelsen har utsett Magnus Kagevik som hans efterträdare.

– Magnus Kagevik har en gedigen internationell erfarenhet, stark industriell kompetens och är en uppskattad ledare. Han har även ett genuint intresse för det svenska lantbruket och dess villkor. Jag är säker på att han är rätt person att leda Lantmännen vidare i framtiden, säger Per Lindahl Lantmännens styrelseordförande och passar på att tacka avgående koncernchef för de tio åren:

– Jag vill ta tillfället i akt att tacka Per Olof för hans ovärderliga insatser för Lantmännen och svenskt lantbruk. Under hans ledning har Lantmännen utvecklats till ett stabilt, lönsamt och innovativt företag med en solid strategi för tillväxt. Det känns särskilt positivt att vi kunnat rekrytera vår nya vd och koncernchef från våra egna led.

Magnus Kagevik tillträdde som chef för Lantmännens division Energi 2018, och har ingått i Lantmännens koncern-

ledning sedan dess. År 2020 utsågs han till Chief Operating Officer (COO) och fick i samband med det bland annat ett övergripande ansvar för divisionerna Lantbruk och Energi. Tidigare har Magnus Kagevik haft ett flertal ledande roller inom Assa Abloy och dessförinnan inom Whirlpool, med placeringar i bland annat Hongkong, Tjeckien, Storbritannien, Italien och Frankrike.

– Jag känner mig hedrad att ha fått styrelsens förtroende och utsetts till vd och koncernchef. Lantmännen är ett fint och spännande medlemsägt företag med unika förutsättningar både i den lantbruknära verksamheten och i industrin. Jag ser fram emot att leda Lantmännen och tillsammans med alla medarbetare bidra till lönsamheten på våra medlemmars gårdar. Vi ska fortsätta utveckla Lantmännen och svenskt lantbruk mot världsklass. Viktiga delar i det arbetet är att skapa förutsättningar för ett lönsamt och livskraftigt lantbruk och att hantera utmaningarna på våra marknader. Och givetvis står även klimatfrågan högt på agendan i alla våra affärer, säger Magnus Kagevik.

Blir det någon förändring i Lantmännens strategi?

– Vi har en bra strategi som är förankrad både internt och bland våra medlemmar, och den ligger fast. Vi ska också fortsättningsvis fokusera på vårt uppdrag att öka lönsamheten på våra medlemmars gårdar samt att öka avkastningen på medlemmarnas kapital. En viktig del i vårt arbete är att alltid sträva efter att våra lantbruknära verksamheter ska vara lantbrukarens bästa affärspartner, medan industrin har till uppgift att maximera värdet av den spannmål som våra medlemmar odlar.

Med ökande priser på insatsvaror och bränsle finns det mycket oro bland lantbrukarna. Vad är ditt budskap till medlemmarna?

– Just nu har vi en utmanande situation i lantbruket, med priser som är väldigt höga. Vi i Lantmännen är mycket medvetna om detta och gör vårt

bästa för att hantera situationen. Vi behöver bland annat arbeta för att få ut prishöjningar hela vägen till slutkunden.

Avgående koncernchefen Per Olof Nyman önskar Magnus Kagevik lycka till i sin nya roll:

– Det känns bra att Magnus Kagevik tar vid som vd. Han har de senaste åren tagit ett kontinuerligt större ansvar för Lantmännens affärer. Jag önskar honom all lycka i sin nya och viktiga roll. Lantmännen är ett unikt och framtidsorienterat företag. Jag vill rikta ett stort tack till alla skickliga och engagerade ledare, medarbetare och medlemmar för många framgångsrika och inspirerande år. Jag är stolt över det vi har åstadkommit – som företag och för svenskt lantbruk, säger Per Olof Nyman.

Arbetet med att hitta en ny chef för division Energi har påbörjats. Magnus Kageviks nuvarande roll som COO kommer inte att ersättas.

Aktuell medlems- ekonomi

Missa inte läsa ditt årsbesked

I slutet av januari fick du som medlem ditt årsbesked för 2021 i brevlådan. Årsbeskedet är en ekonomisk sammanfattning av dina affärer med Lantmännen under det gångna året. Under punkten Omsättningsvärde redovisas din handel under 2021. Under rubrikerna Återbäring, Efterlikvid, Insatsutdelning och Insatsemission hittar du din del av Lantmännens utdelning. Utdelningen gick in på ditt konto i våras efter föreningsstämmans beslut i maj. Du kan även hämta hem årsbeskedet digitalt via LM² Ekonomi.

Meddela frivillig insatsamortering

Som medlem kan du frivilligt låta mer än hälften av efterlikvid, återbäring och insatsutdelning gå till insatsamortering. Detta måste då meddelas Lantmännen **senast 31 mars**. Beställ blankett och få mer information från medlemsavdelningen.

Gör fyllnadsinbetalning under våren

Medlemmar som inte uppfyller grundinsatsen eller sin beräknade insatsskyldighet kan göra detta genom kontant inbetalning **senast 30 juni**. Beställ blankett och få mer information från medlemsavdelningen.

Så använder du sparmedelskontot

En kort påminnelse om hur du som medlem får använda ditt sparmedelskonto.

Du kan endast sätta in medel på sparmedelskontot för att delta i emissionshandeln. Andra insättningar är inte tillåtna. För sparande i Lantmännen hänvisas till e-kapitalkonto medlem i Lantmännen Finans.

Medlemsavdelningen når du på telefon 010-556 32 20

Handel med emissionsinsatser

Orderperiod Nr	Antal köp styck	Antal sälj styck	Transaktionspris procent	Omsatt volym styck
2021				
6	17	34	135	2 647 411
7	33	110	135	6 118 858
8	27	83	135	4 515 763
9	27	96	136	5 134 269
10	19	33	138	5 233 554
2022				
1	9	39	141	2 757 634

Kompletterande information, handelsperioder, handelsregler och orderblankett för köp/sälj finns på Lantmännens hemsida lantmannen.se/emissionshandel

Kontoöversikt och gällande räntesatser

Lantmännen Lantbruk/ Maskin SE	Aktuella räntesatser 1 februari 2022
Kundreskontra	
Fakturor, dröjsmålsränta	efter förfallodag 11,80 %
Kundreskontra	
Finansieringstjänst	efter förfallodag 5,45 %
	efter nytt förfalldatum 11,80 %
Avräkningskonto fr o m 5 juni	tillgodo 0,00 %
Avräkningskonto	skuld 1,80 %
Avräkningskonto	spannmålsförskott 1,80 %
Avräkningar, disponibelt	endast medlemmar 0,60 %
Sparmedel	endast medlemmar 0,60 %

Har du frågor om dina konton eller sparmedel? Kontakta cf.ssc.kassatjanst@lantmannen.com

BILD: MÅRTEN SVENSSON

Nytt rekordresultat för Lantmännen

Lantmännen resultat för 2021 är det starkaste någonsin. Nu föreslår styrelsen att en miljard delas ut till medlemmarna, även det rekordhögt.

En miljard till medlemmarna

Lantmännens resultat, efter finansnetto och justerat för jämförelsestörande poster, uppgår till 2 202 MSEK – det högsta resultatet någonsin och en kraftig ökning jämfört med förra årets resultat på 2 041 MSEK.

– Trots utmaningar på marknaden i form av bland annat coronapandemin och historiskt höga priser på råvaror, energi och logistik så levererar Lantmännen det starkaste resultatet någonsin, och kan ännu en gång föreslå den högsta utdelningen någonsin till våra medlemmar. Vi har en god position som företag, med en stark och bred affärspportfölj och en långsiktig stabil strategi, säger Per Olof Nyman, Lantmännens vd och koncernchef.

Styrelsen föreslår att återbäring och efterlikvid lämnas med 2,5 procent (2,5) på handel med Lantmännen Lantbruk Sverige och att återbäring lämnas med 1,5 procent (1,0) på inköp från Lantmännen Maskins och Swecons svenska verksamheter. Totalt föreslås återbäring och efterlikvid med 341 MSEK (305).

Utöver detta föreslår styrelsen att insatsutdelning lämnas med 10 procent (9) på insatsernas nominella värde, totalt 362 MSEK (291) samt insatsemission med 297 MSEK (306). Den totala utdelning som föreslås skulle därmed uppgå till 1 000 MSEK (902). Styrelsen föreslår även utdelning på förlagsandelar med 7,25 procent (7,25). Beslut om

utdelningen tas på Lantmännens föreningsstämma i maj.

– Vi har lagt ännu ett ovanligt år bakom oss – men trots utmaningarna har verksamheten på gårdarna och i Lantmännen kunnat bedrivas och utvecklas riktigt bra. Det innebär bland annat att styrelsen kan föreslå den högsta utdelningen någonsin till våra medlemmar, totalt en miljard kronor. Det är speciellt glädjande med tanke på de stora kostnadsökningar som drabbat svenskt lantbruk inför 2022, säger Per Lindahl, Lantmännens styrelseordförande.

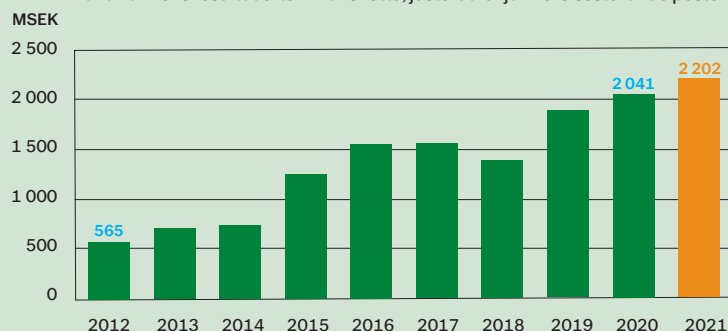
I bokslutskommunikén konstateras att det starka resultatet ger en bra grund för framtiden, i synnerhet med den osäkerhet som råder i omvärlden: komponent- och råvarubrist, stigande priser på insatsvaror och energi samt ökad global inflation. Per Olof Nyman ser ändå ljus på framtiden:

– Det känns betryggande att kunna konstatera att Lantmännen står stadigare än någonsin tidigare. Efter ett rekordstarkt år 2021 är vi ännu bättre rustade för framtiden: vi har en solid strategi, bra positioner inom alla affärer – och alla möjligheter att fortsätta utveckla ett företag och ett svenskt lantbruk i världsklass, säger Per Olof Nyman och riktar ett särskilt tack till Lantmännens medarbetare:

– De har hanterat ännu ett år av utmaningar på ett föredömligt sätt och lyckats anpassa verksamheterna till de svårare förutsättningarna.

Lantmännens resultatutveckling

Lantmännens resultat efter finansnetto, justerat för jämförelsestörande poster

Lantmännen har de senaste tio åren ökat sin intjäning varje år, endast med undantag för torkåret 2018.

Högsta utdelningen någonsin

MSEK	2018	2019	2020	2021
Återbäring och efterlikvid	157	208	305	341
Insatsutdelning	213	237	291	362
Insatsemission	250	288	306	297
Totalt	620	733	902	1 000
Utdelning förlagsandelar	5,25%	6,5%	7,25%	7,25%

Styrelsens förslag till utdelning innebär återbäring och efterlikvid: 341 MSEK, insatsutdelning 362 MSEK, insatsemission 297 MSEK. Den totala utdelning som föreslås skulle därmed uppgå till 1 000 MSEK. Utdelning på förlagsandelar föreslås med 7,25 procent.

Resultatet division för division

Division Energis resultat uppgår till 615 MSEK (530) – en kraftig förbättring jämfört med föregående år. Samtliga divisionens affärer har påverkats av högre priser på insatsvaror, men detta har mer än kompenseras av ett starkt produktionsresultat och stigande marknadspriser på framförallt etanol. Efterfrågan på etanol är stor och både produktion och försäljning är den högsta någonsin. Efterfrågan på stärkelse och gluten är god. Aspen uppvisar fortsatt stark internationell försäljningstillväxt.

Division Livsmedels resultat uppgår till 850 MSEK (786). Det högre resultatet är till stor del tack vare en framgångsrik anpassning av produktionen till förändrade förutsättningar på grund av pandemin och ett väl genomfört arbete gentemot kunder. Försäljningen inom framför allt foodservice är lägre än före pandemin, men har ökat jämfört med förra året. Samtliga affärer påverkas av högre råvaru- och energipriser, vilket har medfört kostnadsbaserade prishöjningar gentemot kunder.

Affärsområde Fastigheter visar ett resultat, exklusive fastighetsförsäljningar, på 279 MSEK (223). Det högre resultatet beror både på ett högre driftresultat och högre resultatandelar från delägda företag.

Division Lantbruk presenterar ett lägre resultat än föregående år: 374 MSEK (439). Det lägre resultatet beror framför allt på högre råvarupriser och lägre spannmålsvolym. Samtliga affärer i divisionen har påverkats av högre priser på bland annat insatsvaror, energi och frakt i synnerhet i under tredje tertiet. Lantmännen Maskin fortsätter att utvecklas positivt och har förbättrat sitt resultat i samtliga delar av affären. Dessutom blev avslutningen av året stark – fler maskiner kunde levereras och marknadspositionerna stärktes.

Affärsområde Swecon presenterar ett starkt och stabilt resultat: 471 MSEK (505). Detta trots komponentbrist och svårigheter kring frakt och logistik som har begränsat tillgången på maskiner under coronapandemin. Aktivitetsnivån för bygg- och infrastrukturprojekt är fortsatt hög och den underliggande efterfrågan på såväl anläggningsmaskiner som reservdelar och service är stark. Efterfrågan på elektriska maskiner fortsätter att öka.

Samtliga siffror avser rörelseresultat justerat för jämförelsestörande poster. Föregående års resultat anges inom parentes.

Läs hela bokslutskommunikén på lantmannen.se/finansiiellinformation

Allt för skogen
Se hela sortimentet på hemsidan

STIHL

MS 180 Motorsåg

Lätt motorsåg lämplig för exempelvis vedsågning.

2156:-

Rek. ca-pris 2472:-

Husqvarna

130 Motorsåg

Perfekt motorsåg för att såga ved, beskära och fälla träd.

1700:-

Rek. ca-pris 1992:-

Husqvarna

Nyhet!

T540 XP® Mark II Motorsåg

För proffs som arborister och fastighetsskötare.

6792:-

Husqvarna

Nyhet!

525P5S Stångsåg

Lättmanövrerad proffssåg för svåråtkomlig vegetation.

5992:-

Rek. ca-pris 6392:-

Ekagårds Huggarlåda Traktor

För två sågar, verktyg och kombidunk.

2140:-

Rek. ca-pris 2300:-

STIHL

Function Universal Skyddsbyxa

Arbetsbyxa med sågskydd klass 1.

792:-

Rek. ca-pris 820:-

CHAMPION

2200W Inverterelverk

Världens lättaste 2200W inverterelverk. Drifttid upp till 10.5 timmar.

5036:-

Rek. ca-pris 5196:-

HONDA

EU22i Elverk

Ett elverk av högsta kvalitet.

14392:-

Rek. ca-pris 19200:-

Flotec

Länspump ComPac 200 med nivåvakt

Dränkbar länspump med nivåvakt.

1996:-

Öppettider i butiken:

Måndag-fredag: 9-18 · Lördag: 9-13 · Dygnet runt på webben!

Alla priser är exklusive moms. Vi reserverar oss för tryckfel, slutförsäljning och eventuella prisjusteringar. Gäller så långt lagret räcker. Eventuell fraktkostnad tillkommer. Se resten av vårt breda sortiment på www.hylte-lantman.com

0345-400 00

www.hylte-lantman.com

Hantverksgatan 15, 314 34 HYLTEBRUK

Prisjakt 4.8 - Trustpilot 4.8 - Pricerunner 4.9

HYLTE
JAKT & LANTMAN

Att finna de bäst lämpade

Allt börjar på distriktsstämmorna i februari-mars.

Detta är årets viktigaste medlemsmöte om man ser till medlemsdemokratin i Lantmännen.

Här väljer medlemmarna sina representanter för kommande år och här har valberedningarna en mycket viktig uppgift att fylla.

I Lantmännens medlemsorganisation finns det valberedningar på två nivåer. Koncernvalberedningen består av nio förtroendevalda från hela landet och har den ansvarstygda uppgiften att hitta kandidater till koncernstyrelsen. Distriktsvalberedningarna är tjugo till antalet, en för varje distrikt. De har till uppgift att hitta medlemmar som kan väljas in som förtroendevalda i distrikten.

Att hitta valberedare

Valberedningen är nyckeln till en väl fungerande styrelse och har en central plats i Lantmännens medlemsdemokrati. Men hur utses de som ska vara valberedare?

I många distrikt finns det någon form av nomineringskommitté eller skuggvalberedning, som består av några engagerade medlemmar som hjälper till att ta fram bra namn till distriktsvalberedningar, som ska bestå av tre till fem personer. Rent formellt är det distriktsstyrelsen som är ansvarig för att det finns en valberedning, men det är distriktsstämman som beslutar om valberedningen.

Under hösten 2021 gjordes en extra utbildningssatsning för distriktsvalberedningar. Många valberedare har en gedigen erfarenhet och har varit med under många år, men det kommer alltid nya valberedare som behöver lära sig mer om Lantmännen och få inspel och tips om hur man lyckas i sitt valberedningsarbete.

Regionala upptakter

Det började med ett digitalt möte i oktober med tema jämställdhet för de 20 sammankallande i distrikten. Där fick deltagarna lyssna till ett inspirerande föredrag av Emma Meijer, Östsvenska handelskammaren. Därefter träffades distriktsvalberedningarna för regionala upptakter och utbildning på fem platser i landet. Här deltog även en representant från koncernvalberedningen för att öka utbytet av kunskap och erfarenheter inför kommande nomineringar.

Koncernvalberedning

Koncernvalberedningen består av nio personer som utses på föreningsstäm-

BILD: JOHAN CLISSON

Nyvalda ledamöter till distriktsstyrelser landet runt samlades i Stockholm i december för utbildning.

man i maj. Några av dem har flera uppdrag i Lantmännen, främst som distriktsordförande, men merparten är enbart valberedare. Deras huvuduppgift är att förbereda val av Lantmännens koncernstyrelse och även att föreslå arvodesnivåer till alla förtroendevalda i Lantmännen. De tar också fram förslag på lämpliga personer till olika grupper och råd inom Lantmännen, samt till Advisory boards (rådgivande grupp till bolagsstyrelser).

För att utveckla sig själva och valberedningsarbetet utbyter de med jämna mellanrum erfarenheter med andra Kooperationer, som till exempel Södra, och tar del av passande utbildningar som erbjuds av Svensk Kooperation.

Text: Cathrine Hannell

Har du ett förslag på någon som skulle passa som förtroendevald i Lantmännen? Kontakta din distriktsvalberedning eller koncernvalberedningen.

Inget val utan valberedning

Det är återigen dags för distriktsstämmor landet runt. Några som haft ett intensivt arbete för att förbereda stämmorna är valberedarna. Att hitta rätt person till distriktsstyrelserna är arbete som kräver kunskap, eftertanke och bra kontaktnät. Grodden möter tre valberedare från Sörmland, Västra Sverige och Kronoberg som reflekterar över uppdraget.

Anders i Sörmland

– Geografisk spridning och stort kontaktnät är viktigare i en valberedning än att ledamöterna har olika bakgrund. En skicklig valberedare kan hämta in kunskaper från olika håll. I distriktsstyrelsen är det däremot viktigt att olika produktionsslag finns representerade.

Det menar Anders Hurtig, som är sammankallande i distrikt Sörmlands valberedning och varit ledamot i mer än tio år.

När han fick frågan om han ville ingå i valberedningen såg han det som en chans att lära känna Lantmännen lite bättre. Han är växtodlare i sörmländska Nykvarn och hade inte varit involverad i medlemsorganisationen tidigare. Med åren har han både ökat kunskapen och fått många nya kontakter.

– En av de roligaste bitarna med arbetet som valberedare är att man träffar så mycket olika människor. Det är jättestpositivt.

De senaste två åren har dock möjligheterna att träffa folk varit begränsade. Inga mässor, få fysiska möten. Sörmlands valberedning har ändå kunnat använda sig av

fönstret mellan nedstängningarna under vintern och har kunnat träffa alla nya styrelsekandidater fysiskt.

– Som valberedare behöver man träffa folk för att kunna göra en bra bedömning. Det är knepigare och inte lika roligt att vara valberedare när träffarna blir inställda. Det är svårt att få något naturligt flyt i arbetet. Telefonmöten är inte samma sak.

Valberedaråret har egentligen varken början eller slut, tanken på vem som skulle kunna passa i styrelsen finns där hela tiden.

– Man funderar när man träffar folk, frågar lite försiktigt, känner sig för.

Men Anders tycker samtidigt att valberedningsupptakten i november är en sorts startskott för valberedningsåret:

– Det är en kick framåt att träffa inte bara den egna valberedningen utan också andra valberedare.

Efter över tio år i valberedningen i Sörmland har Anders avlagt sig omval.

– Jag vill kliva av i samband med den här stämman. Det behövs lite förnyelse i gruppen och jag vill gärna släppa in någon ny person.

Kristoffer i Västra Sverige

– Hur gör vi uppdraget som förtroendevald i Lantmännen till det allra bästa uppdraget?

Det är en central fråga tycker Kristoffer Kullingsjö, sammankallande i valberedningen för distrikt Västra Sverige.

Han har suttit med i valberedningen i sex år, kommer från Vårgårda i Västergötland och driver en gård med mjölkkor, grisar, spannmålsodling och biogas. Just nu gör han första året som sammankallande.

I år har Västra Sveriges valberedning haft utmaningen att inte bara hitta nya distriktsstyrelseledamöter utan också att föreslå en ny distriktsordförande.

– Vi hade en avstämning i gruppen som resulterade i att vi hade en lista med en massa namn som verkade intressanta, bland annat flera ambassadörer som vi trodde mycket på.

Det visade sig vara svårare än vad gruppen trodde. Efter flera nej hittade valberedningen äntligen en person som ställde upp och som dessutom kändes som ett riktigt bra val.

– Jag vet inte varför så många tackar nej. Det känns som det blivit svårare att rekrytera styrelseledamöter och vi frågar oss varför. De flesta säger att de är glada för frågan, men att de inte har tid. Nu fick vi ju napp till sist, en person som vi tror blir jättebra i sty-

relsen, men vi var frustrerade ett tag, säger Kristoffer.

Han poängter att erbjudandet från Lantmännens sida är grundläggande för att någon ska vilja engagera sig och det är förutsättningen för att valberedningen ska kunna göra ett bra jobb.

– Jag tror att alla tänker "är det här intressant för mig?". Om du ska vilja ställa upp i en styrelse eller i något annat måste du få något ut av det också. Dels är det så klart upp till oss i valberedningen att lägga fram förslaget på rätt sätt, dels handlar det om att den som tillfrågas ska känna att det här är ett uppdrag som ger mig något. Det går inte längre att tro att folk ställer upp för att det är "fint" att sitta i Lantmännens distriktsstyrelser. Den tiden är förbi.

Det finns en del egenskaper som valberedningen håller utkik efter. Man vill till viss del ha en geografisk spridning inom distriktet, men Kristoffer menar att den personliga profilen är viktigare:

– Vad man har för typ av verksamhet – fågel, nöt, gris, växtodling och så vidare – men också vilka frågor man är intresserad av. Mångfald är viktigt och det är bra att ha ledamöter i olika åldrar inom en styrelse. Unga ledamöter kan bidra med sina synsätt, men de lite äldre som har både erfarenhet och tid för uppdraget är lika viktiga.

BILD: HELENA HOLMKRANTZ

Det ligger mycket arbete bakom Lantmännens distriktsstämmor. Merparten av årets stämmor blir digitala, även om alla vill kunna mötas igen som här på 2019 års distriktsstämma i distrikt Södra Skåne.

Dags för årets distriktsstämmor

Nu är det åter tid för distriktsstämmor och dags för Lantmännens medlemmar att göra sina röster hörda.

Distriktsstämman utgör basen för Lantmännens medlemsdemokrati. Här summeras året som gått och distrikten väljer ut sina representanter till distriktsstyrelserna. På stämman har alla medlemmar tillfälle att lyssna på och diskutera med Lantmännens affärsledning och koncernstyrelsen.

Leta upp på din distriktsstämma och anmäl dig. Har du inte möjlighet att delta på stämman i ditt eget distrikt är du självfallet välkommen att delta på den distriktsstämma som passar dig bäst. Du kan dock bara rösta i ditt eget distrikt.

– Vi har planerat att även årets distriktsstämmor ska vara digitala med omsorg om alla deltagares hälsa under pandemin. Men med tanke på att restriktionerna nu är borta kan det bli aktuellt med hybridstämmor om distriktsstyrelserna tycker det är möj-

Lantbruksdivisionens chef Elisabeth Ringdahl är en av alla i koncernledningen som varje år informerar om hur det gått för Lantmännen under det gångna året.

ligt. Håll koll på vår hemsida, säger medlemschef Jesper Broberg.

Du hittar datum för samtliga distriktsstämmor på sidan 31. Håll även utkik efter eventuella förändringar i programmet på lantmannen.se/distriktsstammor2022

Malin i Kronoberg

Att få tiden att räcka till för familjen, jobbet och dessutom ett förtroendeuppdrag är ett svårt pussel som får många yngre att avstå från att ta chansen till ett styrelseuppdrag eller liknande.

Malin Holmquist har suttit i valberedningen för distrikt Kronoberg sedan 2018 och har tampats med just det här pusselläggandet. Hon har en liten på ett och ett halvt år hemma, gård med dikor och köttproduktion, därtill ett jobb på Jordbruksverket som kartredigerare. Hon slutar som valberedare i och med årets stämma, men har lyckats få fatt i en efterträdare.

– Uppdraget som valberedare är jätteroligt, men just nu är det svårt att få tiden att räcka till. Dessutom behövs det alltid rotation, nya tankar och nytt folk med andra kontaktnät i en valberedning, säger hon och vill rekommendera alla att ta chansen om frågan kommer.

Malin uppskattar den sociala delen av uppdraget mycket, att träffa nytt folk. Men ett annat skäl till att hon ursprungligen tackade ja till att bli valberedare är att hon brinner för den kooperativa tanken.

– Det finns ett syfte med det vi gör och det är att hitta de bästa representanterna som kan föra Lantmännen framåt. En valberedare sträcker hela tiden ut sina tentakler och

söker. Vi funderar på vad som kan tillföra styrelsen något nytt och strävar efter att hitta en bra mix. Kronoberg är ett mjölk tungt distrikt, så det är extra kul om vi kan få med andra produktionsgrenar.

Till årets distriktsstämma behövde valberedningen i Kronoberg hitta två nya namn till styrelsen efter avhopp och Malin tycker att det har gått bra.

– Det är ganska lätt att sälja in Lantmännen. Visst är det en och annan som är tveksam, ofta på grund av tidsbrist, men vi får försöka marknadsföra uppdraget så bra som möjligt. Det betyder mycket om man som valberedare är påläst och kan svara på frågor om Lantmännen. Att ha före detta styrelsemedlemmar i valberedningen är en stor fördel.

Något som gör det lättare att "sälja in" Lantmännen till kandidaterna är att man erbjuder utbildningar till alla nyvalda.

– Jag tycker Lantmännen tar väl hand om sina förtroendevalda, säger Malin.

Kan du själv tänka dig att bli förtroendevald igen efter småbarnsåren? Kanske satsa på styrelseuppdrag?

– Det kan jag mycket väl tänka mig. Jag tycker det har varit både meningsfullt och givande, så om jag får chansen kommer jag nog att engagera mig igen.

Text: Helena Holmkrantz

GIGANT®

En fulladdad produkt mot svartpricksjuka i stråsäd

GIGANT®
Fungicid
ADAMA
5L e

QR code: LÄS MER

Medlem i Svenskt Växtskydd. Använd växtskyddsmedel med försiktighet. Läs alltid etikett och produktinformation före användning. Observera alla varningsfraser och symboler!

SVAMPMEDEL Listen • Learn • Deliver ADAMA.COM

Ny enkät tar tempen på odlarnas framtidsplaner

Mer än var fjärde spannmålsleverantör planerar att utöka sin lagringskapacitet på gården för att öka sin lönsamhet, säkerställa kvaliteten och klara logistiken. Det är en av slutsatserna från svaren i den enkät som spannmålsenheten skickade ut till spannmålsleverantörerna i slutet av förra året.

I förra numret av Grodden skrev vi att spannmålsenheten skulle skicka ut en enkät till de lantbrukare som levererat spannmål till Lantmännen de senaste åren, för att få en uppfattning om hur man planerar framtiden, sin verksamhet och vilka behov man på sikt har i samband med skörd. Syftet med enkäten är att ge Lantmännen underlag för beslut om framtida mottagningserbjudande – med målet att genom ett effektivt varuflöde och lägre totalkostnader skapa förutsättningar för ett långsiktigt attraktivt spannmålspris.

Tydligt resultat

Svaren har nu sammanställts och det finns en rad tydliga resultat. En slutsats är att drygt 25 procent av de lantbrukare som svarat på enkäten planerar att utöka sin lagringskapacitet på gården. De främsta skälen till detta är att man ser möjlighet att öka lönsamheten, att man vill säkerställa kvaliteten och att man också har behov av att förbättra logistik och transportflöden på gården. Ungefär 15 procent av lantbrukarna, som inte har lagringskapacitet i dag, planerar att investera i lagring på går-

den. En annan viktig slutsats är att de som själva levererar sin spannmål generellt är nöjda med service och bemötande på mottagningsanläggningarna, och att man värdesätter närheten till anläggningen. På frågan om vad som skulle öka viljan att leverera till Lantmännens huvudanläggningar var svaret tydligt – större prisskillnad mellan olika typer av anläggningar. Avseende gårdshämtning kan man utläsa av enkäten att det finns en klar förbättringsmöjlighet i kommunikationen inför hämtning.

Planering pågår

– Jag tycker vi har fått tydlig och bra information genom enkäten säger spannmålschef Mikael Jeppson och fortsätter:

– Plattor och logistikanläggningar fyller en viktig funktion, men för att mer av spannmålen ska gå direkt till huvudanläggningarna är prisincitamentet viktigt. Jag är också glad att lantbrukarna uppskattar bemötande och service på våra anläggningar.

En annan viktig temperaturmätare på spannmålsodlarnas inställning är de möten som spannmålsenheten varit med på under hösten.

BILD: HK BILDESTEXT

– Den vanligaste frågan är vilka prisskillnader det kommer att bli vid leverans till olika kategorier av anläggningar. Det kommer vi att återkomma till, säger Per Gerhardsson, chef för Inköp spannmål.

Just nu pågår planering och utvärdering.

– Grunden är att nå kostnadstäckning för de olika flöden som lantbrukarna använder. Levereras varan direkt till en slutdestination måste detta synas tydligt i priset jämfört om man levererar till en platta som innebär extra frakt- och hanteringskostnader. Självklart måste även konkurrenssituation tas med i bilden, konstaterar Per.

Bakgrunden till behovet av förändringar är betydelsen av ett effektivt varuflöde och rätt kapacitet för ett attraktivt spannmålspris samt att stora skördar och högre skördetempo har pressat mottagningskapaciteten. De senaste åren har trycket varit högt på

Lantmännens mottagningar under skörd. Lantmännen har tre olika typer av anläggningar. Huvudanläggningar är spannmålsens slutdestination för export och/eller förbrukning. Logistikanläggningar är en viktig resurs med tork och lagringskapacitet, men de kräver att spannmålsens fraktas en gång till. Serviceanläggningarna, Lantmännens plattor, är en omlastningsservice, utan torkkapacitet, där spannmålen transporterats till huvudanläggningarna under skörd.

I dag levereras en för liten andel spannmål från lantbrukarna till huvudanläggningarna, däremot kommer det ett stort flöde från plattor och logistikanläggningar. Målet är att skapa incitament för fler lantbrukare att leverera direkt till en huvudanläggning, vilket betyder att den transportkapacitet som i dag används för transporter mellan olika mottagningsplatser kan användas för att hämta spannmål på gård och köra direkt till en huvudanläggning.

Lantmännen Lantbruk kommer att presentera ett långsiktigt erbjudande för leverans under skörd så att odlarna har möjlighet att anpassa sina egna åtgärder och investeringar. Det som diskuterats som möjliga vägar för att styra leveranserna till huvudanläggningarna är till exempel ökade öppettider, förbättrad mottagningskapacitet och prismissiga incitament. Arbetet är tänkt att starta under 2023 och vara fullt genomfört till skörd 2025.

Målet är att genom ett mer effektivt varuflöde och lägre totalkostnader skapa förutsättningar för ett högt spannmålspris.

Text: Anna Carlström

Aspen förvärvar brittiska Coryton

Lantmännen Aspen expanderar internationellt och förvärvar den brittiska bränsletillverkaren Coryton.

Coryton producerar specialanpassade och hållbara bränslen för ett brett spektrum av användningsområden inom motorsport, personbilar, luftfart, marint och andra typer av motorapplikationer.

Företaget har en stark bas i Storbritannien och verksamhet på både europeiska och amerikanska kontinenten. Det skapar möjligheter och synergier inom det växande segmentet för hållbara bränslen.

Som ett steg i sin tillväxtstrategi förvärvar Lantmännen Aspen brittiska Coryton, en ledande leverantör av specialanpassade och hållbara bränslen. Förvärvet ämnar skapa synergier för båda bolagen samtidigt som de kommer fortsätta att verka som separata

bolag och erbjuda sina kunder samma högkvalitativa produkter och servicenivåer som tidigare.

– Corytons fokus på hållbara bränslen, höga tekniska kompetens, innovativa förhållningssätt och meriter vad gäller affärsutveckling gör dem till ett värdefullt tillskott till vår verksamhet, säger Claes Alin, vd, Lantmännen Aspen.

Scandbio blir helägt

Lantmännen blir ensam ägare i Scandbio efter att en överenskommelse om att köpa Neova Groups andelar i bolaget nåtts.

Lantmännen och Neova har kommit överens om att Lantmännen köper Neovas 50 procent av Scandbio för att sedan integrera bolaget i Lantmännenkoncernen.

– Scandbio har stor potential att fortsätta utvecklas positivt i en hållbar bransch. Vi vill fortsätta utveckla verksamheten för att skapa världens bästa pelletsbolag, säger Magnus Kagevik, COO och chef för division Energi, Lantmännen.

Scandbio tillverkar, marknadsför och säljer träpellets till förbränning i Sverige, Danmark och Baltikum samt pellets för den svenska marknaden. Bolaget försörjer såväl industrier som kommunala och statliga verksamheter, lokala entreprenörer och enskilda villaägare med 100 procent förnybar energi.

Bolaget har en årlig omsättning på 915 miljoner kronor och är Sveriges största företag inom fasta förädlade träbränslen. Huvudkontor ligger i Jönköping och bolaget har fem anläggningar i Sverige och en i Lettland.

Scandbio bildades år 2014 då Lantmännen och finska Neova slog ihop sina verksamheter. Båda ägarna har sedan 2014 ägt lika delar i bolaget som drivits som ett joint venture. Detta förhållande ändras nu och bolaget kommer, efter konkurrensmyndigheternas godkännande, helt och hållet att ägas och drivas i Lantmännens regi. Scandbio och dess cirka 125 anställda kommer att bli en del av Lantmännens energidivision.

Förvärvet är föremål för konkurrensprövning i Sverige, Danmark och Lettland. Till dess att myndigheternas beslut fattats kommer Scandbio att fortsätta drivas tillsammans med Neova Group Oy.

ALLTID 60 DAGAR
ÖPPET KÖP

ENGELSONS

Beställ dygnet runt
på engelsons.se

HERR

495.-

Jacka YUKON - Art 1852

En tunn jacka/kraftig skjorta med mjukt foder i långhårsfleece. **Färg:** Marinblå, Vinröd, Grön.

HERR • Stl. S-3XL

HERR

2 FÖR 200.-

Fleeceskjorta FOREST - Art 2508

Skön skjorta i fleece som släpper igenom fukt från insidan och samtidigt håller dig varm. **Färg:** Svart, Mörkgrön.

HERR • Stl. S-3XL

125.-/st • 2 för 200.-

HERR

395.-

Canadaskjorta - Art 3216

Klassisk Canadaskjorta i mjuk flanell och quiltat foder. **Färg:** Röd, Grön.

HERR • Stl. S-5XL

Quiltat foder.

HERR
DAM

475.-

Fritidsbyxa DUVED

Slitstark jakt- och fritidsbyxa med 4-vägsstretch över bak och knän. Nätventilation med dragkedja i sidorna. Många praktiska fickor.

HERR - Art 2770 • Normal modell: C46-64.
Lång modell: C148-154. Kort modell: D96-136.

DAM - Art 2771 • Stl. 34-52.

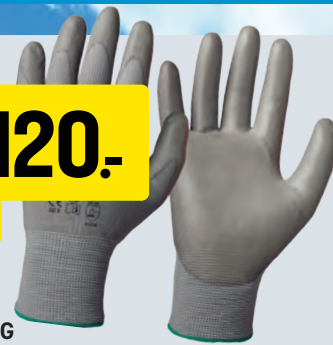
STRUMPOR PÅ KÖPET!

495.-

Stövlar WOOD - Art 5900

Lätt och följsam fritidsstövle i lägre modell. Halksäker sula och skaft i mjuk och smidig neopren. Förstärkt tå- och hälskydd. **Skaftthöjd:** 20 cm. **Vikt:** 840g/stövel. **Stl.** 36-46.

12 FÖR 120.-

CE

GRANBERG Montagehandskar polyester - Art 4400

God fingerkänsla och hög slitstyrka. Ventilerande egenskaper. **Stl.** 7/S-11/XXL.

15.-/par • 12 par 120.-

SLITSTARKA
ARBETSHANDSKAR!

3 FÖR 99.-

GRANBERG Arbetshandske skinn - Art 3306

Halvfodrade i svinspalt och bomull med gummerad manschett. God ventilation. **Stl.** 9/L, 10/XL, 11/XXL.

45.-/par • 3 par 99.-

CE

SPARA PÅ
PACKPRIS!

3 FÖR 99.-

GRANBERG Montagehandske Touch - Art 3394

Slitstarka med utmärkt fingerkänsla och touchfunktion. **Stl.** 7/S-12/3XL.

39.-/par • 3 par 99.-

CE

Ventilerande material.

3 FÖR 99.-

GRANBERG Montagehandske EX - Art 4405

Idealiska för precisionsarbete. Ventilerande material. **Stl.** 7/S-11/XXL.

39.-/par • 3 par 99.-

CE

Touchscreen-kompatibla.

2 FÖR 170.-

GRANBERG Arbetshandske fodrad vattentät - Art 3304

Varmfodrade och vattentäta med ventilerande membran. Greppmönster på innerhanden. **Stl.** 7/S-11/XXL.

99.-/par • 2 par 170.-

Beställ på engelsons.se eller ring 0346-71 38 40

Bioagris affärsidé:

Lantmännens rapport Framtidens jordbruk visade tydligt att forskning och utveckling är en av förutsättningarna för att nå klimatneutral odling till år 2050. Där, mitt i gapet mellan befintliga tekniker och framtidens möjligheter, befinner sig Lantmännen Bioagri. En del av bolagets produkter är väl beprövade, medan andra bara precis påbörjat sin resa för att mer hållbart lantbruk. Grodden har besökt det lilla bolaget med de stora vyerna.

Hållbara alternativ

Lantmännen Bioagri sitter på flera pusselbitar för att nå ett hållbart lantbruk, både i Sverige och utanför landets

gränser. Med ny vd och flera nya experter står företaget redo att ta nästa steg in på marknaden.

Lantmännen Bioagri står på tre ben. Eller rentav fyra, om vi får tro bolagets nye vd, Anders Krafft.

Här finns biologiska betningsmedel – Cedomon, Cerall och Cedress. Här finns biostimulanter som Stimplex och Resid. Och sedan sammanslagningen mellan Lantmännen Bioagri och ThermoSeed Global i slutet av förra året finns även den tekniska och kemifria utsädesbehandlingen Thermoseed med i bolaget som ett tredje ben.

Men det fjärde benet då?

– Nummer fyra är våra utvecklingsprojekt och det arbetar vi konstant med. Bland annat hoppas vi kunna hitta lämpliga biologiska växtskyddsmedel i framtiden, säger Anders.

Det är en solig, kall vinterdag, men i de gamla trähusen intill Ultuna är det varmt och framför allt en påtaglig känsla av historiska vingslag. Långt innan det blev kontor och laboratorium för Thermoseed och Bioagri var husen bas för växtförädlare från Svalöf AB som ägnade sig åt framtidens sorter. Även om mycket hunnit förändras sedan starten är målet fortfarande det samma: att förse lantbruket med biologiska lösningar i stället för kemiska.

– EU:s Green Deal talar för oss. Vi har etablerade tekniker och i takt med att många kemiska produkter försvinner så har vi en jättestor möjlighet. Som det ser ut just nu lutar den politiska utvecklingen åt fler förbud för kemi i livsmedelsproduktionen och eftersom Green Deal vill halvera användningen av kemikalier i jordbruket till 2030 så förändrar det spelplanen till vår fördel, konstaterar Anders.

Ångbehandling av utsäde är

Cindy Canton, biträdande laboratorieansvarig och Katja Ihrsén, produktchef för biostimulanter.

givetvis det största och viktigaste området, men Thermoseed används också redan i dag på lin i Frankrike och på ris i Italien.

Det finns gott om möjligheter och nya marknader att ge sig in på. Ett av Anders mål är att Lantmännen Bioagri ska lyftas från att huvudsakligen vara ett utvecklingsbolag till att även vara ett affärsdrivet bolag. Att det finns utmaningar på vägen är knappast oväntat.

Betning med bakterier

När det gäller det första benet – den biologiska betningen – med Cedomon, Cerall och Cedress i portföljen handlar utmaningen mycket om att skaka liv i affären.

– Ärligt talat så konkurrerar vi med oss själva. Vi har å ena sidan de biologiska betningspreparaten och å andra sidan Thermoseed. Vi behöver omdefiniera oss själva och bättre visa vilken fin potential våra biologiska preparat har. Det är en levande organism vi jobbar med och det räcker inte med att sälja in preparaten utan ett helt biosystem!

Anders menar att för många lantbru-

Evelina Rostö kontrollerar utsädesprover.

”**Ärligt talat så konkurrerar vi med oss själva. Vi har å ena sidan de biologiska betningspreparaten och å andra sidan Thermoseed.**

Anders Krafft, vd Lantmännen Bioagri

kare handlar valet av kemiska preparat om vana, snarare än att man undersökt alternativet.

– Det finns så mycket ”kemtänk” i branschen i dag. Det är så lätt att åka in och köpa 20 liter kemiskt svampmedel om du fått angrepp i din odling, även om medlet kanske bara har 40 procents verkningsgrad. Hur bra det funkar i fält är inget man ifrågasätter. Vi måste få ut kunskapen om de biologiska alternativen i lantbruket, visa att det finns en potential i våra produkter för de svenska lantbrukarna.

Den kanske allra tuffaste nöten att knäcka är regelmässig. Det finns en kluvenhet hos EU – man vill ta bort kemin, men gör samtidigt inte mycket för att förenkla för de biologiska alternativen.

– Utmaningen är att våra biologiska bakteriepreparat av EU utvärderas som om de vore kemikalier. Skattesystemet straffar oss med nuvarande regler eftersom allt dras över en kam. Vi fortsätter ändå. Just nu har vi dispens för våra produkter, men den dispensen måste hela tiden förnyas och framtiden är oviss. Däremot vet vi att det finns en stor ekoareal i länderna runt Östersjön, som knappt har någon kännedom om biologisk betning. Det är en fin möjlighet för oss, konstaterar Anders.

Mångsidiga biostimulanter

Det andra benet är nytt för Bioagri, ett just nu mycket uppmärksammat område i branschen, nämligen biostimulanter. Biostimulanter är ett samlingsnamn för biologiska preparat med mycket olika egenskaper. Preparaten har verkligen fått vind i seglen de senaste åren. I trädgårdsnäringen har

de funnits kommersiellt ett bra tag. Det handlar om att ge växten bättre förutsättningar att till exempel själv klara av skadegörare eller att bli bättre på att ta vara på de näringsämnen som finns i marken. Precis som namnet antyder är det preparat som stimulerar växten på olika sätt.

Även om biostimulanter funnits länge är det först de senaste åren som modern lantbruksforskning på området har tagit fart. Lantmännen Bioagri bestämde sig för några år sedan för att ta en aktiv roll och anställde i somras en produktchef, Katja Ihrsén, för att få fart på affären.

– Biostimulanter är något många pratar om. Det finns en uppsjö av produkter med olika egenskaper. Kemiföretagen har börjat erbjuda olika produkter, men det är få som kan visa på verkliga resultat i fält än så länge, säger Katja och förklarar att Bioagris roll på området är att utvärdera olika preparat och – om de går igenom nåsögat – introducera dem.

Minskad risk för skördeföruster

Ett exempel är Stimplex, som Lantmännen Lantbruk redan tagit upp i sin försäljningslista för säsongen 2022. Det är ett algpreparat som gör växten mer stresstålig och som därmed minskar risken för skördeföruster under exempelvis torra år.

– Stimplex försäkrar inte odlaren mot extrem torka som 2018, men minskar påverkan. Växten kanske fortsätter växa några dagar längre trots värme- stress och kommer igång snabbare när stressen väl avtar. Preparatet förstärker och stimulerar de naturliga processerna i växten.

”**Vi vill ha vetenskapligt stöd för de rekommendationer vi går ut med när vi introducerar produkter.**

Katja Ihrsén, produktchef biostimulanter

För att analysera och utvärdera preparaten i fält har Bioagri i år dragit igång ett forskningsprojekt tillsammans med Marianne Wikström på Agro Plantarum, med bidrag från Lantmännens forskningsstiftelse. Projektets mål är att utveckla metoder för att utvärdera biostimulanter hela vägen – från laboratoriet och ut på fältet.

– Många biostimulanter har utvecklats för varmare länder och för odling med större marginaler än lantbrukets växtodling, som grönsaks- och fruktodling. Att produkterna fungerar under de förutsättningar de har utvecklats för vet vi. Men vi vill veta hur de ska användas i svenska förhållanden för att få optimal effekt, säger Katja och fortsätter:

– Vi tror att Stimplex skulle kunna bli en värdefull produkt under riktigt torra och riktigt blöta förhållanden, som i odlingen på Gotland eller i västra Sverige. Frågan vi ställer oss i våra studier just nu är hur det ska användas för att få den effekt vi vill uppnå?

För att ta reda på mer har man utnyttjat Lantmännens försöksgrändar som Bjertorp och Svalöv för att göra test i praktiken, men även gjort demo-odlingar ute hos lantbrukare på olika håll i landet.

– Vi försöker förstå hur, när och var de bäst ska användas, men vi har fortfarande en inlärningsprocess framför oss. Vi vill ha vetenskapligt stöd för de rekommendationer vi går ut med när vi introducerar produkten. Det är därför

ett projekt som det nystartade med Marianne Wikström är så viktigt för oss.

Tredje benet består av en teknik som vid det här laget är ganska välkänd i Sverige, nämligen Thermoseed. Tekniken att ångbehandla utsäde i stället för kemisk betning har fått mycket uppmärksamhet och framför allt har den blivit stor i områden med stor andel vår-sädd. Men även här finns det utmaningar.

– Vi har en etablerad teknik som fungerar bra, men den tar tid. Det tar ett par veckor från det att provet kommit in till oss till dess att vi kan sätta ett recept för hur utsädet ska behandlas. Den tiden finns inte i områden med litet fönster mellan skörd och sädd. Vi behöver korta ner tiden för att kunna utöka användningen av Thermoseed även när tidsmarginalen är liten, säger Anders.

Det är den mest springande punkten just nu. Bioagri håller i skrivande stund på att anställa en ny produktspecialist som ska fokusera på Thermoseed och ta sig an utmaningen med långa analys-tiderna.

Men Anders vill också att bolaget ska bli mer aktivt i att sälja in tekniken på olika områden. Både till fler grödor och på fler marknader. Bioagri har därför utlyst en tjänst som affärsutvecklare och hoppas hitta rätt person att driva försäljningsprocessen för Thermoseed för att få ut tekniken på nya marknader.

Text och bild: Helena Holmkrantz

Cindy Canton, biträdande laboratorieansvarig, undersöker plantorna i odlingskammarens rödviolett ljus.

Biostimulanter

Lantmännen Bioagri jobbar just nu med flera olika produkter inom området biostimulanter, bland annat dessa två.

Stimplex® är ett algpreparat som stärker växtens naturliga processer och får den att bli mer uthållig mot torka. Finns i Lantmännen Lantbruks produktportfölj från och med i år.

Resid® är en mykorrhizabildande stimu-

lant som fungerar i symbios med plantan, ungefär som svampar samarbetar med träd. Tack vare det fina nätverk som biostimulanten bildar kan växten komma åt mer vatten och näring och därmed växa bättre. Den ska ut i demoodling i år och Bioagri hoppas att produkten ska kunna göra skillnad i odling framför allt i magra jordar.

Anders Krafft,
ny vd på Lantmännen Bioagri:

Vi siktar på större marknad

Från att vara ett bolag med forskning och utveckling högst på agendan. Till att bli en affärsdrivande verksamhet som siktar på att ta marknad med produkter som noggrant testats och utvecklats i laboratoriet och på fältet. Lantmännen Bioagri gick in i en ny era när Anders Krafft tillträdde som vd förra våren.

Sedan ett drygt halvår är Anders Krafft ny vd för Lantmännen Bioagri. Han är en välkänd profil inom Lantmännen, började redan 2004 på Växtråd och blev tio

år senare regionchef för Lantmännen Lantbruk. När möjligheten på Bioagri dök upp såg han det som en rolig chans.

– Jag drivs av nya utmaningar och Bioagri arbetar med frågor som ligger helt rätt i tiden.

Odling och marknad

Anders bor norr om Enköping och passerar dagligen (nä, när han inte är ute på någon av sina många resor förstås) genom odlingslandskapet för att komma till kontoret i Uppsala. Han har alltså fälten omkring sig och är medveten om både klimateffekter och förändringar i förutsättningarna för odlarna. Odling är något han har djupa kunskaper om från tiden på Växtråd och marknadstänket har han från tiden som regionchef. Det vill han kombinera när han tillsammans med sin personal mejslar ut framtiden för Bioagri. Visionen för framtiden är tydlig:

– Lantmännen Bioagri är inte bara forskning och utveckling. De fina produkter vi har behöver kommersialiseras på ett metodiskt sätt och komma ut på marknaden. Vi vill vara ett affärsdrivande företag som även arbetar med utveckling, till skillnad från det omvända som av naturliga skäl tidigare varit fokus i bolaget.

Aktivt och strukturerat säljarbete ser Anders som ett verktyg på vägen. Två nya produktchefer för biostimulanter respektive Thermoseed och en affärsutvecklingschef är anställda eller på väg att anställas. För att kunna sälja in

Thermoseed runtom i Europa tar man hjälp av Lantmännen Seed i Nederländerna och för att bearbeta marknaderna utanför EU tar man hjälp av Thermoseed Globals förre vd Kenneth Alness och hans stora nätverk.

Tvingar fram nytt tänk

Hur ser då det framtida Lantmännen Bioagri ut? Thermoseed är även i fortsättningen det tyngsta och mest etablerade området och tekniken är rätt i tiden:

– Vi har en miljövänlig lösning på en av lantbrukets hållbarhetsfrågor. Det vi behöver göra är att lyfta upp tekniken, göra den tillgänglig för marknaden. På kort sikt vill vi sprida Thermoseed i hela norra Europa för behandling av vårutsäde. På lång sikt vill vi ha en snabbare analysprocess igång för att kunna komma åt områden med stor höstsädd. Hittills har vi fångat pionjärerna, men EU:s Green Deal kommer tvinga näringen att tänka på nya sätt och då kan vi vara en del av lösningen, säger han.

När det gäller biostimulanter tror han framför allt på tillväxt runt Östersjön.

– Vi ska vara ledande på biostimulanter i vårt område, men i samarbete med övriga lantbruksdivisionen. Sedan tror jag att vårt utvärderingssystem av biostimulanter, som vi just har påbörjat ett projekt om, kan bli viktigt för hela Norden.

Konkurrensmässigt är Bioagri på en marknad som börjar bli het med många små företag som vill växa och flera stora aktörer som vill ha miljövänliga alternativ att visa upp i portföljen. Även Bioagri måste givetvis tänka ständig utveckling och hitta nya tillskott till sin produktportfölj.

– Jag tror mycket på samarbeten med

Vd Anders Krafft med två odlingsprov där utsäde som behandlats på olika sätt jämförs.

” Jag ser Bioagri som ett viktigt verktyg i framtidens verktygslåda för svenskt lantbruk!

andra företag för att vidareutveckla vårt sortiment. Vi har en hel del gammal forskning att luta oss tillbaka på, men vi behöver också nya spår att gå på.

Kombinationseffekter

En av vägarna är att använda de befintliga produkterna i kombination med varandra. Anders menar att det behövs studier som visar hur kombinationseffekterna ser ut. Kanske kan det visa sig att en kombination av Thermoseed och biologisk betning ger extra positiva resultat i odlingen? Just kombinationseffekter är frågor man redan brottas med på olika nivåer. Frågor som till exempel:

vad händer om man använder biostimulanten Stimplex som är tillväxtstimulerande och därefter stråförlängning som bromsar tillväxten?

Det finns alltså många utmaningar runtom hörnet, många frågor att svara på, många studier som väntar på att göras, men också många förhoppningar.

– Klimatförändringarna driver fram nya tekniker och produkter som minskar miljöbelastningen. Det är ju också ett krav från samhället. Jag ser Bioagri som ett viktigt verktyg i framtidens verktygslåda för svenskt lantbruk!

Text och bild: Helena Holmkrantz

Historien om Bioagri

Historien om Lantmännen Bioagri tog sin början 1996, när en grupp forskare från SLU i Ultuna letade upp och isolerade en bakterie som verkade ha förmågan att slå ut växtsjukdomar. Bakterien *Pseudomonas Chlororaphis* hittades i svenska fjällen, i kråkbärens rötter. För att kunna utveckla fungerande växtskyddmedel och få ut dem på marknaden bildades ett litet utvecklingsbolag som fick namnet Bioagri. Christian Thaning var en i gruppen och han är i dag vice vd i bolaget.

Under 90-talet gjorde företaget fältförsök i många europeiska länder för att närma sig marknaden. Efter tio års arbete nådde Bioagri ett EU-godkännande av det nya medlet för betning av korn och havre under namnet Cedomon. Så småningom förstärktes portföljen även med Cerall för betning av utsäde av vete och råg och Cedress för betning av grönsaksfrön, bland annat morot.

Även ThermoSeed har sina rötter på SLU. Kenneth Alness, före detta vd i bolaget, studerade på 90-talet möj-

ligheten att "bada" bort svampar från utsäde. Den tekniken utvecklades efter hand till något som snarare påminner om ångbastu för utsäde och 2004 lanserades den första industriella applikationen under namnet ThermoSeed. Tekniken ersätter kemisk betning av utsäde och riktar sig lika mycket till konventionellt jordbruk som till ekologiskt. Den första svenska kommersiella ThermoSeed-anläggningen för behandling av utsäde invigdes 2008 i Skara.

Europeiskt pris till ThermoSeed

Lantmännen Bioagri tilldelades förra året det europeiska priset för kooperativa innovationer för ThermoSeed-tekniken. Priset delas ut av det europeiska lantbrukskooperativens paraplyorganisation Copa Cogeca. Bioagri fick priset i kategorin "Miljömässigt värdeskapande - Biologisk mångfald och naturresurser". Ur motiveringen: "Med den stora effekt som produkten har uppnått under en relativt kort tidsrymd, är detta ett bra exempel på förebyggande miljöskydd med global potential att reducera användningen av kemikalier i jordbruket."

Dags att lägga om vallen?

Lantmännens vallfröblandningar innehåller sorter från vår egen förädling anpassade för svenska odlingsförhållanden. Det ger dig som odlare de bästa förutsättningarna att lyckas med dina vallodlingar.

Mira 21 special och **Ara 22 Special** innehåller de allra nyaste svenska vallsorterna för södra respektive norra Sverige. Till den ekologiska odlingen finns storsäljarna **Pavo GEB 21** och **Gemini GEB 21**, favoriter för både mjölk- och köttproducenter.

Läs mer om Lantmännens vallfrösoriment i tidningen *Inför Grovfoder*, på webben eller kontakta din säljare.

 Lantmännen

Fossilfri mineralgödsel till 2023

Fossilfri mineralgödsel blir ett viktigt steg mot hållbar odling. Lantmännen och Yara har tecknat ett kommersiellt avtal för lansering av fossilfri mineralgödsel, framställt med förnybar energi. 2023 ska produkten vara klar för marknaden.

Fossilfri mineralgödsel är avgörande för att minska de fossila utsläppen från livsmedelsproduktionen och för att kunna erbjuda konsumenterna mer hållbara livsmedel. Yara och Lantmännen inledde ett samarbete 2019 för att undersöka det kommersiella intresset för fossilfri mineralgödsel. Ambitionen var att etablera världens första fossilfria livsmedelskedja. Samarbetet har nu resulterat i ett kommersiellt kontrakt för fossilfria mineralgödsel, som kommer att produceras av Yara och marknadsföras av Lantmännen i Sverige, med start 2023.

I stället för att använda fossila bränslen, som naturgas, för att producera ammoniak – basen för mineralgödsel – kommer gödselmedlet att produceras med grön ammoniak baserad på förnybar energi från Europa, som till exempel norsk vattenkraft. Gödselmedlet kommer därmed att ha ett 80–90 procent lägre klimatavtryck. Det oberoende certifieringsorganet, DNV, kommer att verifiera produktens klimatpåverkan enligt PCF-metoden (Product Carbon Footprint). Detta är en av de mest etablerade metoderna för att bestämma en produkts klimatpåverkan.

För Lantmännen är samarbetet och fossilfri mineralgödsel avgörande för att

BILD: KRISTOFER VÄLNING/HK BILD&TEXT

Yara räknar med att kunna marknadsföra fossilfri mineralgödsel från år 2023.

kunna nå ett klimatneutralt jordbruk.

Det är även ett viktigt steg för den fortsatta utvecklingen av Lantmännens odlingsprogram Klimat & Natur. Till sammans med fossilfria bränslen, transporter och precisionsodling gör den fossilfria mineralgödseln det möjligt för Lantmännen att kunna etablera en fossilfri livsmedelskedja – från jord till bord.

Yara och Lantmännen samarbetar också inom en rad andra projekt för att minska klimatpåverkan från jordbruket, bland annat kring växtnärlösningar, innovativa odlingsmetoder och digitala verktyg, som alla möjliggör omställningen till en fossilfri och mer hållbar livsmedelskedja.

Klimat & Natur

Klimat & Natur är Lantmännens program för Framtidens Jordbruk med konkreta åtgärder för att minska klimatpåverkan från odlingen och gynna den biologiska mångfalden. Programmet har minskat klimatavtrycket från vetodlingen med upp till 30 procent sedan 2015. Med fossilfria mineralgödsel som del av programmet kommer klimatpåverkan att minska med ytterligare 20 procentenheter. Lantmännen Cerealia erbjuder livsmedelsprodukter, som havre från Axa och mjöl från Kungsörnen, märkta med Klimat & Natur.

Corum

Ny standard för ogräsbekämpning i ärtor och bönor

- Flexibelt behandlingsfönster
- Mycket god effekt även på svårbekämpade ogräsarter

BASF
We create chemistry

Använd växtskyddsmedel med försiktighet. Läs alltid etikett och produktinformation före användning. Observera alla varningsfraser och symboler. BASF är medlem i Svenskt Växtskydd.

V O L V O

Add Electric med en ny hjullastare

Volvo
Eldrivna maskiner

Volvo L20 och L25 Electric är två kompakthjullastare på 4,5 respektive 5 ton som drivs med litiumjonbatterier. En enda laddning räcker till ett upp till åtta timmar långt arbetspass i för maskinen lämpliga applikationer, vilka bland andra innefattar lätt trädgårdsskötsel, markanläggning och lantbruk. Maskinerna är de senaste modellerna i utvecklingen från företaget som har gått i bräschen för innovationer inom hjullastare i över 65 år. De levererar den prestanda du förväntar dig, men med den utsläppsfria eldrift du bara drömt om. Oavsett applikation kan du lita på att de här eldrivna kompakta hjullastarna levererar – men på ett tystare, renare och komfortablare sätt.

Läs mer om våra eldrivna maskiner eller reservera din maskin på www.swecon.se/electric

SWECON

Gör inte avkall på grovfoderkvaliteten!

Höga foderpriser. Höga priser på insatsvaror. I tider som dessa är det ett måste att se över kostnader, men är det någonstans man ska låta bli att kapa kostnader så är det i grovfoderproduktionen. Helena Häggblad som är produktchef för specialvaror på Lantmännen Lantbruk förklarar varför.

Grovfodret är basen i all lönsam mjölk- och köttproduktion. Ett ensilage med hög näringsmässig och hygienisk kvalitet

kan innebära stora besparingar på den enskilda gården. Det är lätt att bestämma sig för att göra avkall på insatsvarorna i just grovfoderkedjan, inte minst ett år som detta med plastpriser som stigit ca 45 procent på ett år och med liknande prishöjningar även på ensileringsmedel. Men att kapa kostnader i grovfoderproduktionen är inte rätt väg.

Med så många enskilda faktorer som kan påverka slutresultatet är det inte enkelt att förstå vad som egentligen påverkar vad. Insädd, gödsling, väder under både tillväxtperiod samt skörd och inläggning, val av tillsatsmedel, hacklängd, packningsgrad, inläggningshastighet, täckning och därefter uttagshastighet, omgivningstemperatur...det är få produktionsgrenar som har så många påverkande faktorer! På grund av detta är det dessutom svårt att jämföra skörd med skörd och silo med silo eftersom förutsättningarna kan vara så olika. Vi är helt enkelt utlämnade åt erfarenhet, rådgivning och forskningsresultat.

Torrsubstansförluster sker både vid inläggning, under ensileringsprocessen och vid uttag. Vi vet att dessa förluster är som störst vid lagring i

plansilo, av förklarliga skäl, och därför ger också investeringen i både tillsatsmedel och plast av hög kvalitet stor inverkan på slutresultatet. Täckning med både en vacuumfilm och en plansilofilm som täcker både väggar och en bit av golvytan ger stor inverkan på silons täthet. Bara genom att få en mer lufttät täckning betalar sig en vacuumfilm direkt bara genom att de översta 4-5 mm av ytan skyddas mot syreinsläpp med efterföljande varmgång.

Även om ts-förlusterna är lägre i balar så är det även här av yttersta vikt att aldrig gå under sex lager plast, allra helst åtta. Vid färre antal lager, och egentligen redan vid sex lager om ts-halten är hög, syns markant högre ts-förluster och tillväxt av mögelsvampar. Plastens materialsammansättning är också av stor betydelse för hur tät balen blir med en direkt inverkan på näringsbevarande.

Tillsatsmedlens betydelse

Det finns tre olika kategorier av tillsatsmedel på marknaden i dag; syror, salter och bakterier (inokulanter). De olika preparaten fungerar lite olika, även om målsättningen är detsamma; att bevara en större andel näring i ensilaget, minimera oönskade mikroorganismer och förhindra varmgång. En grov förenkling, om man ska försöka beskriva skillnaderna, är att syror sänker pH omedelbart vid tillsättning i grönmassan, med

Helena Häggblad, produktchef för specialvaror på Lantmännen Lantbruk

en högre andel socker bevarat i ensilaget som följd. Nitriten i saltpreparat för-gasas när pH sjunker vilket ger en god fördelningseffekt i grönmassan och inokulanterna är en möjlighet för de som vill ha ett enkelt alternativ till en lägre kostnad.

Även om även forskningsresultat varierar på samma sätt som på gårdsnivå så visar försöken entydigt att tillsatsmedel ger en stor effekt på ensilagekvaliteten. Genom att sänka pH

initialt och på så sätt bevara näring och uppnå en hög hygienisk kvalitet kan stora värden sparas in per kg ts. Har vi dessutom tillsatsmedel med god effekt mot jästtillväxt, som i sin tur gör att ensilaget tar värme, är vinsten ännu större. Med tillsatsmedel ser man oftast ett högre foderintag, som både är kopplat till den högre hygieniska kvaliteten och en ökad smaklighet i behandlat ensilage. Man har i utfodringsförsök fått upp till 1 kg mer mjölk/dygn med behandlat ensilage jämfört med obehandlat.

En mycket intressant, och viktig, effekt är tillsatsmedlens inverkan på bevarandet av protein i grönmassan. I ett utfodringsförsök på Nötcenter Viken kunde man se att användningen av ensileringsmedel minskar nedbrytningen av protein till icke-protein-kväve (NPN) under ensileringsprocessen. Det innebär att en större andel av det protein av god kvalitet som finns i gräset bevaras och kan utnyttjas av kon. "Försöket visar att man med ett välensilerat grovfoder kan sänka proteinhalten i foderstaten utan att tappa produktion. Det är ju både hållbart och ekonomiskt!" säger Cecilia Lindahl, produktutvecklare Nötfor.

Text: Helena Häggblad

Prisuppgång plast och tillsatsmedel

Priset på sträckfilm och plansilofilm har det senaste året stigit med cirka 45 procent. Cirka 80 procent av kostnaden för en rulle sträckfilm utgörs av råvaran etylen-gas och energi. Pandemin, uppsvinget i olje- och gaspriser och logistikproblemen är de stora drivkrafterna bakom prisuppgången. Denna prisökning ger en kostnadsökning per bal med cirka 15–20 SEK.

Priset på syror är det som stigit mest, nästan med så mycket som 100 procent

jämfört med hösten 2020. Bakgrunden till detta ligger i flertalet Force Majeure-situationer (fabriksbrand hos BASF i Ludwigs-hafen, isstormen i Texas under våren 2020) samt den kraftigt minskade importen från Kina drivet av höga fraktpriser och containerbrist. Flertalet råvaror till de saltbaserade preparaten tillverkas i Kina och påverkas således av logistikproblematiken.

Svensk havre till amerikansk frukost

En båt kommer lastad med svensk havre till amerikanska frukostbord och kräsna tävlingshästar!

Nyligen lämnade en storbåt (Panamax) Helsingborgs hamn fylld med 33 000 ton havre, vilket motsvarar mer än 900 lastbilar med havre. Destinationen är Houston i USA.

I fartygets last finns både konventionell och ekologisk havre. Beställningen består av havre till både frukostprodukter och till hästfoder för tävlingshästar. Den svenska havren är mycket uppskattad i USA eftersom den är ljus och håller hög kvalitet.

Fler båtlaster av havre till USA är dessutom på gång. I mars är en båt med 5 500 ton ekologisk havre planerad att

Svensk havre är eftertraktad i USA, både som livsmedel och foder. Nyligen gick en storbåt från Helsingborgs hamn med hela 33 000 ton havre.

avgå från Helsingborg och ytterligare havrelaster är inplanerade att gå från Stockholm över Atlanten under våren.

Läs årsboken om Framtidens jordbruk

Vad har hänt efter rapporten Framtidens jordbruk?

Nu finns en ny årsbok där man kan läsa om vad som gjorts under det gångna året.

Årsboken berättar om pågående projekt och initiativ och om de framsteg som gjorts under det gångna skördeåret. Allt kopplat till Framtidens Jordbruk och målsättningen att öka skördarna och minska klimatpåverkan enligt Parisavtalet.

Initiativ och projekt som lyfts fram i årsboken inkluderar bland annat invigningen av Framtidsgården Viken där nya lösningar för framtidens hållbara

och produktiva mjölkproduktion testas. Här finns även rapporter om vidareutvecklingen av Klimat & Natur – Lantmännens odlingsprogram för

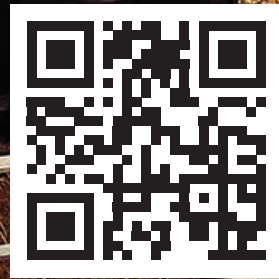
Framtidens Jordbruk och utrullningen av programmet i Finland. Man kan dessutom läsa om olika samverkansprojekt, exempelvis samarbetet med Yara som kommer att möjliggöra en fossilfri

livsmedelskedja från jord till bord. Och mycket mer.

Årsboken finns tillgänglig på www.lantmannen.se/framtidsjordbruk

Priaxor® och Terpal®

Priaxor®

Säkrar skörden och underlättar tröskningen i korn.

- ✓ Hög skörd och hög kvalitet
- ✓ Flexibel användning
- ✓ Skyddar under lång tid
- ✓ Starkare strå och ax

BASF

We create chemistry

Priaxor® endast hos Lantmännen

Använd växtskyddsmedel med försiktighet. Läs alltid etikett och produktinformation före användning. Observera alla varningsfraser och symboler. BASF är medlem i Svenskt Växtskydd.

Fibrer – så viktiga för vår hälsa och så svårt att få tillräckligt. Samtidigt går vi miste om goda fiberkällor genom att stora delar av restprodukterna efter vårt fina, vita mjöl går till foder och energi i stället för livsmedel. Det här dilemmat står i fokus i aktuell livsmedelsforskning finansierad av Lantmännen och Lantmännens forskningsstiftelse.

Vetekli i nytt ljus

Varje år blir det tusentals kilo vetekli över sedan vete från svenska åkrar malts till vetemjöl. Det mesta går till bioenergi och foder. Men vetekli innehåller mycket näring och kostfibrer. Genom att extrahera fibrer ur kliet skulle man kunna ta fram nya typer av bröd, som är nästan lika ljusa som franskröd, men mycket nyttigare. Lantmännens industridoktorand Solja Pietiäinen studerar hur det bäst skulle kunna göras.

Solja studerar nya användningar av vetekli

Vetekli har lågt värde och även om en viss del går till djurfoder slutar den allra största volymen som energi. Men vetekli innehåller mycket näringsämnen. Det är en potentiell livsmedelsingrediens med 40-50 procent nyttiga kostfibrer, dessutom mineraler och andra näringsämnen. En restprodukt som skulle kunna utnyttjas mycket bättre. Det är så klart varken miljömässigt eller ekonomiskt hållbart. Att kunna använda sidoströmmar som vetekli till exempelvis ett gott bröd är därför ett mål som ligger helt i linje med Lantmännens strategi och hållbarhetstänkande.

– Det var mycket möjligheten att kunna bidra till hållbarhet i livsmedelskedjan som lockade mig i det här projektet. Outnyttjade restprodukter är ju ett problem som får stor uppmärksamhet numera. Det är stora mängder värdfull näring som går förlorade när man inte använder sidoströmmarna, säger Solja Pietiäinen, som är en av Lantmännens industridoktorander.

Solja kommer från Finland och tog sin mastersexamen i livsmedelsvetenskap i Helsingfors. Hon specialiserade sig tidigt på spannmål och gjorde dessutom ett examensjobb om fraktionering av favabönor. Hon fick redan under studietiden jobb på Vaasan med inköp och kom då i kontakt med Lantmännen. När hon fick tips om att Lantmännen utlyst en tjänst som industridoktorand med fokus just på fraktionering av spannmål

kändes det helt rätt för hennes del. Hon sökte och fick tjänsten. Vid det här laget har hon hunnit halvvägs i sitt arbete, tillbringat otaliga timmar i labbet för att testa olika extraheringsmetoder och bakat hundratals provbröd.

Fibrer bra, men träiga

Vetekli används ju sedan länge som ingrediens i små mängder i bröd för att göra det mer fiberrikt. Men bröd med fiberprodukter blir både mörkare till utseendet och får en annan struktur. Många svenskar är lite tveksamma till bröd som de tycker är för "träiga" och tuggiga. Och det trots att vi i själva verket borde äta mer kostfibrer för att mage och tarmar ska må bra.

– Det pratas mycket om proteiner i moderna dieter och det äter vi vanligtvis tillräckligt av, men så mycket som 70 procent av svenskarna har för lite fibrer i kosten, förklarar Solja och konstaterar att det finns en skillnad mellan Sverige och Finland.

Att kostfibrer är nyttiga vet kanske de flesta konsumenterna i de båda länderna. Men när det gäller vilket bröd som faktiskt hamnar i korgen i butiken skiljer vi oss åt.

– I Finland är fullkornsbröd, gärna av råg eller havre, mer accepterat, medan svenskarna är mer fokuserade på att

brödet ska kännas lite lyxigt och smaka gott. Vetekliet kan mycket väl användas som det är för att brödet ska bli mer fiberrikt, men konsumenterna i Sverige vill helt enkelt inte ha det. De väljer hellre det som är gott än det som hälsosamt.

Det är det som är själva poängen med att gå omvägen och extrahera fibrer ur vetekliet. Med rätt process och rätt urval av fibrer kan man få fram ett bröd som är nästan lika ljus som ett franskröd, men med ett mycket högre fiberinnehåll.

– Hypotesen i mitt arbete är att fibrer med olika egenskaper ger olika typer av bröd. Jag har bakat hundratals bröd för att kunna undersöka strukturen och kvaliteten, säger Solja.

Utvinningsprocessen

Problemet är dock att det inte är helt enkelt att utvinna fibrerna ur vetekliet. De ligger väl inbäddade och släpper bara motvilligt. Eftersom det handlar om livsmedel kan man inte heller tillsätta någon typ av kemikalier för att renodla fibrerna. En stor del av Soljas arbete har därför gått åt till att hitta en smidig och effektiv process för att fraktionera (dela upp) vetekliet.

– Jag har arbetat med bland annat ultraljud och elektriska fält, men jag har också kravet på mig att tekniken ska gå att skala upp i ett industriellt bageri. Det är ju en del av att vara industridoktorand – den forskning som görs ska ligga nära praktiska applikationer, säger hon med ett leende.

Hon har testat olika metoder, men också olika typer av fibrer eftersom tesen är just att det går att få bröd med olika egenskaper genom att använda olika fibrer. Förutom struktur och färg

tittar hon även på hållbarhet. Vissa typer av fibrer kan bidra till bättre stabilitet, helt enkelt göra att brödet håller bättre. Även det är ett mål i hållbarhetstänkandet – ett bröd som känns färskt längre löper mindre risk att hamna i soporna.

Halvvägs genom projektet känner hon att hon fått bra resultat. Det har varit mycket praktiskt arbete. Hon har studerat olika processer för att hitta det optimala tillvägagångssättet för extraheringen.

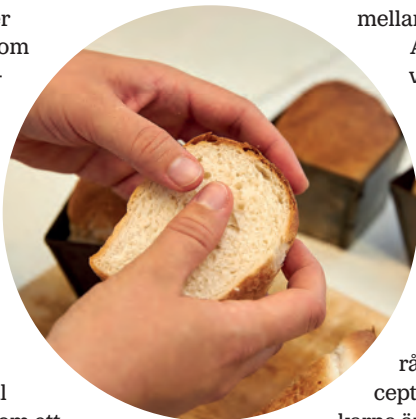
Provbakningarna har visat att det är fullt möjligt att höja fiberhalten och ändå få ett bröd med konsistens som ett fint, vitt bröd.

Molekylära egenskaper

Nästa steg blir att försöka förstå vad som egentligen händer i brödet på molekylär nivå när man tillsätter olika typer av fibrer. Att försöka förstå varför bröden blir olika med olika fibrer. I ett anslutande projekt på KTH undersöker man samtidigt vad som händer med fibern när den tillsätts i baket – för det första om den finns den kvar efter bakningen och för det andra om den finns kvar efter matsmältningen. Det är viktig kunskap för att kunna avgöra om brödet blir så hälsosamt som det ser ut i teorin.

Det finns en egenskap som Solja inte alls gått in på i sina studier, nämligen smaken. De bröd hon har bakat har gjorts i laboratoriemiljö och håller inte livsmedelskraven.

– Det doftar härligt och jag kan bedöma strukturen när jag bakat, men än så länge är bröden oätbara på grund av den miljö jag bakar i. Den sensoriska

Solja Pietiäinen har provbakat hundratals små bröd under sina doktorandstudier.

” **Det pratas mycket om proteiner i moderna dieter och det äter vi vanligtvis tillräckligt av, men så mycket som 70 procent av svenskarna har för lite fibrer i kosten.**

bedömningen, smaktesterna, får komma i ett senare skede.

Hon erkänner dock att hon testat att baka med olika fibrer utanför laboratoriet för att själv kunna smaka av resultatet. Det har gett mersmak:

– Smaken är lite annorlunda, lite nötig, men jag tycker faktiskt att brödet bara blir godare så!

Men forskning är en sak och affär en

annan. Soljas studier så här långt visar att processen fungerar bra i laboratoriemiljö, men om hennes arbete ska kunna resultera i en färdig produkt för butikshyllan krävs att processen kan skalas upp till industriell nivå.

– Det är ett stort steg att baka bröd av fyra små degar eller 2 000 bröd. Om det här är något Lantmännen vill satsa på kan man antingen skapa bröd för

konsumentmarknaden eller kanske lika gärna ta fram en ingrediens som i sin tur kan säljas till bagerier, säger Solja och konstaterar att det finns mycket kunskap om fraktionering i Lantmännen och dessutom resurser att ta ett grepp om hela kedjan från vetekli till bröd.

– Jag har fokuserat på bröd, men samtidigt finns det ju mycket annat man kan använda extraherad fiber till.

Halvvägs genom doktorandstudierna tar Solja nu mammaledigt. När hon kommer tillbaka om ett år blir det full fart i laboratoriet igen, men även vid skrivbordet för att slutföra avhandlingen.

Text: Helena Holmkrantz

Bild: Johan Olsson

En viktig biprodukt

Vetekli är en viktig biprodukt av mjölmalning. Det innehåller även en stor mängd näringsämnen och polymerer som också kan användas i livsmedel. Bland annat är hemicellulosan arabinoxylan (AX) rikligt förekommande i vetekli. Det är en viktig komponent i bakade produkter. Dessutom kan AX potentiellt ha bra funktion som näringskälla, eftersom fibrer med hög viskositet som AX visats ha hälsofrämjande egenskaper i mag-tarmkanalen.

Målet med doktorandprojektet är att fraktionera vetekli i industriell skala och att optimera processen för att generera AX med olika egenskaper. Extraherad AX förväntas ge till exempel bättre baktningsegenskaper och längre hållbarhet i bröd.

Projektet ska i slutänden leda till en funktionell livsmedelsingrediens. Att använda kli för i livsmedelsproduktionen kommer förhoppningsvis också att öka värdet på denna sidoström.

Smart
forskning

Sidoström blir nya produkter

Forskare vid KTH har utvecklat metoder för att med hjälp av högt tryck dela upp fibrer från skalrester av bland annat vete, råg, korn, majs och frukt. Fiberpulvret kan sedan användas i nya livsmedel och kosttillskott. Nästa steg hoppas man blir färdiga produkter i mathyllorna.

– Här är rågfibrer, säger Francisco Vilaplana och håller ut en sorts torrt pulver ur ett provrör. Och det här är korn. Vi ska försöka hitta lite vete här också.

Massan som han visar upp i sin handflata påminner lite om mjukt sågspån till konsistensen. Färgerna skiftar från ljusst till mörk beroende på vilken spannmålsfiber det handlar om.

Även om produkterna kan verka oansenliga är tekniken som har använts för att utvinna fibrerna ur kli nyframtagen, utvecklad av forskare vid KTH med finansiellt stöd och teknisk expertis från Lantmännen.

Ansvarig för projektet är Francisco

Vilaplana, docent och lektor i bioteknik vid Kungliga Tekniska högskolan. Han kom till Sverige för 18 år sedan och blev sedan fast, både i den starka svenska fiber- och bioteknikforskningen och samhällslivet i stort (inklusive Melodifestivalen, som han älskar).

– Vi forskar mycket på trä, för det finns mycket skog i Sverige. Men vi har också ganska mycket aktiviteter kring livsmedel. Så mina två områden är trä och livsmedel, eller wood and food på engelska, berättar han.

Vilaplans forskning är numera högaktuell, eftersom den svarar på stora behov på både miljö- och hälsområ-

det. I dag slängs, bränns eller rötas merparten av alla restströmmar från livsmedelsframställning, trots att de fortfarande innehåller många nyttiga ämnen och skulle kunna bidra till värdefulla och miljövänliga nya produkter. Detta vill teamet på KTH ändra på.

Inalles samarbetar Francisco Vilaplana med Lantmännen i inte mindre än fyra underprojekt. Alla fokuserar på vetekli i olika former, som är den största sidoströmmen som finns i den svenska spannmålssektorn.

– Vetekliet är en sidoström som uppstår när man till exempel maler mjöl. Man använder det för djurfoder, men vi människor behöver ju också utöka vår fiberkonsumtion, särskilt för tarmhälsans skull.

En annan viktig egenskap hos fibrer är att de verkar som antioxidanter, det vill säga förhindrar bildning och skadeverkan från skadliga så kallade fria radikaler i kroppen.

En utmaning är emellertid att så

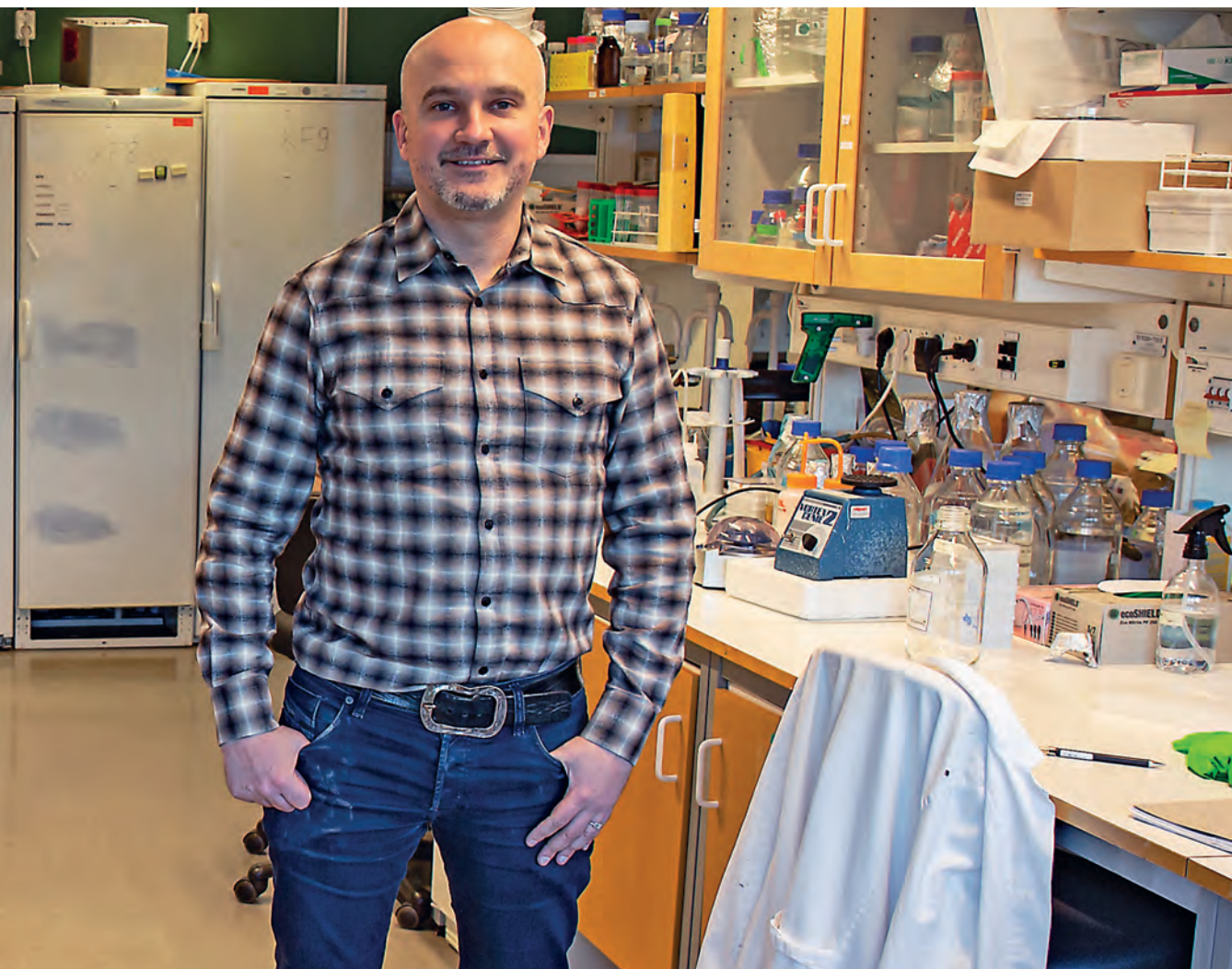

många föredrar vitt bröd, inte fullkorn. För att lösa detta har forskarna kommit på metoder för att extrahera en sorts kostfibrer som heter arabinoxylaner ur vetekliet. Sedan kan fibrerna – precis sådana som Francisco hällde upp från provrören – blandas ned i mjölmixen. Resultatet blir ett på samma gång vitt och fiberrikt bröd, utan den lite bittra bismak som kan åtfölja vissa fullkornsbröd.

– Vi har utvecklat en process som bara använder vatten, högt tryck och hög temperatur för att utvinna arabinoxylanerna som finns i vetekli.

Att bara utvinna ämnena med vatten skulle troligen inte vara möjligt. Vetekliets biologiska funktion är att skydda fröet, varför naturen har gjort det ganska svårt att fraktionera delarna. Det har nu forskarna löst, och processen patenterats.

I ett separat projekt samarbetar man också med Sveriges lantbruksuniversitet och Lantmännen, där doktoranden

Francisco Vilaplana i laboratoriet på KTH.

Reskandi Chastelia Rudjito
doktorand på KTH

” Vi går från kliet till fibrer, gör produkter som vi hoppas har bättre hälsoprofil och högre hållbarhet, och så tittar vi på hälsoeffekterna. Vi går alltså från växt vidare till produkt och slutligen till hälsa.

Solja Pietiäinen (se förra uppslaget) bakar bröd med tillsats av arabinoxylaner. Och i ett annat projekt undersöker forskare vid Örebro universitet exakt hur fibrerna påverkar bakterierna som finns i tarmen.

– Så vi går från kliet till fibrer, gör produkter som vi hoppas har bättre hälsoprofil och högre hållbarhet, och så tittar vi på hälsoeffekterna. Vi går alltså från växt vidare till produkt och slutligen till hälsa. Jättekul, tycker jag! säger Francisco Vilaplana entusiastiskt.

Flera sädeslag

Kollegan, doktorandstudenten Reskandi Chastelia Rudjito, håller med. Hon har bland annat undersökt huruvida det går att tillsätta vissa enzymer till vattnet för att effektivisera processen att utvinna arabinoxylaner ur kliet, samt att utvinna arabinoxylan ur olika sorters sädeslag.

Reskandi Chastelia Rudjito gick ut KTH:s mastersprogram i bioteknik

2017, och fortsatte sedan med doktorandstudier. Hon kommer från Indonesien, men menar att Sverige har kommit väsentligt längre med forskning kring fibrer och biomassa.

– Utifrån det jag känner till är Indonesien ännu inte i stadiet att forska närmare på sådana här fibrer, så det är väldigt bra att det händer i Sverige, säger hon.

Processen som har utvecklats på laboratoriet i Stockholm skulle samtidigt kunna användas i restströmmar från jordbruks- och livsmedelsproduktion på många håll i världen.

– I Indonesien finns till exempel väldigt mycket ris, påtalar Reskandi Chastelia Rudjito.

Mindre matsvinn

Miljöfördelarna är enorma. Globalt förstörs eller slängs en tredjedel av all mat som produceras varje år, motsvarande 1,3 miljarder ton. Om ”matsvinn” skulle utgöra ett eget land skulle det rankas

som världens tredje största utsläppare av växthusgaser, efter Kina och USA. Och resurserna som har använts för att producera all mat som förstörs eller slängs orsakar ett klimatfotavtryck motsvarande 3,3 miljarder ton koldioxid.

– Det är helt galet, och det är därför det här är så viktigt, bekräftar Francisco Vilaplana.

Det som behövs, menar han, är därför mer forskning, men också utvecklad kunskap om vad som är det bästa användningsområdet för varje resursström på ett givet stadium. Dessutom krävs nya affärsmodeller som snabbar på omställningen. Och i slutändan behöver konsumenterna aktivt välja nyttigare och mer miljövänliga produkter.

– Men jag tror det finns ett stort intresse, säger Vilaplana. Jag hoppas att vår forskning bidrar till nya produkter på marknaden inom åtminstone femtio år.

Text och bild: Joakim Rådström

Franciscos olika veteklipprojekt

Biobased Multifunctional Materials and Additives from Cereal Byproducts

I detta projekt nyttjas bioaktiva hemicellulosa-biopolymerer från spannmålsbiprodukter för att utveckla multifunktionella biomaterial som ska användas inom innovativa livsmedels- och biomedicinska tillämpningar. Projektet ska ge vetenskaplig kunskap för att implementera en värdekedja från spannmålsbiprodukter till högvärdiga biobaserade produkter med multifunktionella egenskaper, som bidrar till en effektiv användning av naturliga resurser.

Projektet löper 2017-2022 och finansieras av Formas och Lantmännens forskningsstiftelse.

Validering av prebiotiska och antioxidanta effekter av vetekli-hemicellulosor i bakprodukter

Vetekli innehåller värdefulla biomolekyler, såsom kostfiber (arabinoxylaner) och fenoliska ämnen (ferulasyra). Vidareförädling av vetekli innebär därför en potential för en livsmedelsingrediens med prebiotisk effekt för förbättrad hälsa och välbefinnande. Genom projektet skalar man upp en process för att isolera bioaktiva högmolekylära feruloylerade arabinoxylaner (F-AX) och oligosackarider genom att bara använda trycksatt vatten och enzymer. De prebiotiska och antioxidativa effekterna hos F-AX-fraktionerna som extraherats från vetekliet kommer att valideras, liksom deras effekt för att förlänga hållbarheten hos bröd utan bakningshjälpmedel. Detta kommer att öka lönsamheten för vetekli, och erbjuda nya brödprodukter med ökad hållbarhet som bidrar till en bättre hälsa.

Projektet löper 2018-2022 och finansieras av Stiftelsen Lantbruksforskning. Lantmännen finns med som part.

Hybrida glykoproteiner från vetekli som plattformsmaterial för nya filmer och geler

Syftet med detta projekt är att utveckla glykoproteinmaterial med arabinoxylaner och proteiner isolerade från vetekli som byggstenar. Detta är ett ”proof of concept” för generering av en ny familj av biomakromolekyler från spannmålsbiprodukter, som kombinerar fördelarna med polysackarider (som lösliga kostfiber) och växtproteiner (som ersättning för köttproteiner).

Projektet löper 2020-2022 och finansieras av Lantmännens forskningsstiftelse.

Multiskala interaktioner mellan cellvägskomponenter som hindrar extraherbarhet från vetekli

Syftet med projektet är att erhålla grundläggande kunskap från molekylär nivå till nanonivå om hur komponenterna i spannmållscellväggarna är sammankopplade, vilket förhindrar en bra fraktionering av dem. Forskarna kommer att integrera biokemiska och biofysiska metoder för att avslöja vilka interaktioner mellan klikomponenterna som påverkar extraktionsprocesserna. Detta projekt kommer att ge Lantmännen grundläggande kunskap för att optimera utbytet av viktiga termokemiska och enzymatiska behandlingar av vetekli. På lång sikt kommer projektet att bidra med implementeringen av en värdekedja från spannmållsidoströmmar till innovativa material och livsmedelsprodukter, med stor ekonomisk och miljömässig nytta. Projektet är avsett att löpa 2022-2024 och finansieras av Lantmännens forskningsstiftelse.

”Fullkorn är magiskt”

Intresset för näringsinnehållet i maten vi äter, och dess betydelse för vår hälsa har vuxit explosionsartat de senaste åren.

En ofta underskattad källa till näring som lyfts fram av forskningen som en riktig hälsohjälte, är trotjänaren fibrer. Lovisa Martin Marais på Lantmännen R&D, berättar hur en fiberrik kost kan stärka individen – och folkhälsan.

I en djungel av rekommendationer, trender och kosttillskott är det lätt att bli förvirrad över vilken mat vi ska äta för att må bra. Inte minst eftersom våra behov skiljer sig från person till person. Men en sak är säker: en fiberrik kost är bra för de allra flesta av oss.

Fibrer finns i många livsmedel men framför allt i spannmål, vilka är starkt förknippade med hälsofördelar. Denna typ av kolhydrater, som inte bryts ned vid matsmältningen, är en viktig del av vår kost och hälsoeffekterna är många, visar forskningen.

Viktigt för tarmarna

Fibrer är avgörande för att våra tarmar ska fungera, kan bidra till att sänka kolesterolet, hålla blodfettnivåerna låga och blodsockret i schack. De ökar också mättnadskänslan och kan motverka viktökning, bara för att nämna några goda effekter.

– Fibrer är oerhört viktiga komponenter, som är helt grundläggande för vår hälsa och odlas på våra åkermarker. Ibland glömmes vi bort att vi faktiskt sitter på guld ur ett hälsoperspektiv, säger Lovisa Martin Marais som är Lantmännens expert på nutrition.

Det går inte att prata om fibrer utan att prata om fullkorn. Fullkornet – hela, malda eller krossade kärnor av spannmål som vete, havre, råg och korn – innehåller betydligt mer fibrer, vitaminer och mineraler än när vi bara använder delar av kornet. Vill man få i sig en mer fiberrik kost, leta efter fullkornen!

– Det är något magiskt med fullkorn. Det ligger väldigt högt näringsmässigt jämfört med mycket av det vi blir matade med dagligen. Och i fullkorn finns en hög andel nyttiga spannmålsfibrer, som har forskningsstödda hälsofördelar, säger Lovisa Martin Marais.

Hon är inne på sitt tionde år på Lantmännen. Hon har i olika roller på R&D

inom livsmedel och hälsa, drivits av att sprida kunskap om kopplingen mellan spannmål och hälsa, att öka förståelse kring fördelarna med exempelvis fullkorn och fiber, och att bidra till att skapa nya beteenden som kan göra skillnad.

– Maten berör oss alla, och att alla har en åsikt om kost. Det är roligt att få jobba med frågor som syftar till att vi ska bli mer informerade och som kan hjälpa folk att göra bättre, mer individanpassade och mer aktiva val.

I den dagliga kosten

Ett sådant är att få in mer fibrer i den dagliga kosten, där hälsoeffekterna inte bara når den enskilde individen, utan kan ha en stor påverkan på folkhälsan.

– Om vi alla skulle äta mer fullkorn skulle vi troligen se en stor effekt på livsstilsrelaterade sjukdomar kopplade till hjärt- och kärl, diabetes, tjocktarmscancer och fetma. Fullkorn visar sig i studier vara den starkaste kostfaktorn kopplad till hälsa, jämfört med andra livsmedel. Det

sticker ut otroligt mycket jämfört om du till exempel drar ned på kött eller socker.

Mellan 25 och 35 gram per dag beroende på kroppsvikt – så mycket fibrer bör vi få i oss varje dag, enligt Livsmedelsverkets rekommendationer. Enligt

Lovisa Martin Marais äter sju av tio svenskar för lite fullkorn. Så vad ska man göra för att på ett enkelt sätt få i sig en mer fiberrik kost?

– Nyckelhålmärkta produkter är bra riktlinjer, men man kan också titta på näringsinnehåll. För att en produkt ska räknas som fiberrik måste den innehålla minst sex procent fibrer.

Fullkornsbröd, fullkornspasta och knäckebröd är lättillgängliga alternativ. Ett annat tips kan vara att byta ut några matskedar vetemjöl mot grahamsmjöl när man lagar pannkakor eller bakar.

– Man kan tänka att lite är bättre än inget, och har du ätit en tallrik havregrynsgröt på morgonen är du redan halvvägs. Ett par knäckebrödssockor

Lovisa Martin Marais är Lantmännens expert på nutrition.

” Fibrer är oerhört viktiga komponenter, som är helt grundläggande för vår hälsa och odlas på våra åkermarker.

på det så är du hemma, säger Lovisa Martin Marais.

Lantmännen stödjer forskning inom flera områden kopplade till fibrer. Till exempel forskning som tittar på vilka specifika fibrer som gynnar tarmarnas bakterieflorea och projekt om utvinning av fibrer ur restprodukter som vetekli och havreskal, som i framtiden kan bli värdefulla fiberingsredienser i livsmedel och nya råvaror.

– Rent generellt vill vi förstå vilka specifika fibrer som påverkar vilka typer av bakterier. På så sätt kan vi identifiera problem och förbättringar på individnivå. Det finns en teori om att vår tarmflora påverkar oss individuellt beroende på vad vi äter, och vi vill stötta forskning som leder till mer kunskap på detta område.

Vad kan vi hoppas på för genombrott inom denna forskning i framtiden?

– Vi hoppas på vidare framsteg, men också på ökad medvetenhet kring fördelarna med fibrer, så vi alla blir inspirerade och motiverade att äta mer fullkorn.

Bloggare som Food Pharmacy bidrog för ett antal år sedan till att fibrer och tarmflora fick stor uppmärksamhet. Hur har det påverkat ert arbete med att sprida kunskap?

– Allt som ökar medvetenheten kring att vi har en tarm att tänka på är bra. Det gör att steget blir kortare till vårt område och att förstå att fibrer är viktigt för magen. Sedan är vi nogna med att all kommunikation från Lantmännen baseras på forskning och inte på trender.

Text: Hanna Dunér

Vi kan maskiner

Helhetslösningar för din arbetsdag

Hos oss får du tillgång till ett produktprogram med marknadens bästa tekniska lösningar och ett sortiment som ständigt utvecklas. Våra leverantörer, med varumärken som Valtra, Fendt, Kuhn och Väderstad, är noga utvalda för att passa det svenska lantbruket.

Du har alltid kunniga säljare nära dig. Tillsammans hittar vi de bästa helhetslösningarna för just dina behov och din verksamhet. Välkommen till din närmaste anläggning. **Vi ses!**

Maskiner | Reservdelar | Verkstad

Alltid nära: Du har alltid kunniga säljare och servicetekniker nära dig. Välkommen in på någon av våra fler än 50 anläggningar över hela landet. Detaljerad info: www.lantmannenmaskin.se | **Handla online:** I vår e-handel hittar du tillbehör, reservdelar och slitdelar till dina maskiner: <https://shop.lantmannenmaskin.se>

   Följ oss på sociala medier

Tel 0771-38 64 00 | www.lantmannenmaskin.se

 Lantmännen
Maskin

Efterlängtd uppgörelse om anläggningen i Västerås

Efter många turer har Lantmännen och Västerås stad kommit överens om försäljning av fastigheterna vid Lantmännens spannmålsanläggning i centrala Västerås. Lantmännen har erbjudits möjligheten att förvärva ny mark vid stadens hamnområde.

I flera år har diskussioner förts om att staden vill förvärva de tre fastigheterna, som består av spannmålsanläggningen, men också en fastighet där Swecon har sin verksamhet. Swecon planerar långsiktigt att vara kvar i Västerås och på sikt börjar man titta efter alternativa lokaler. Spannmålsverksamheten behöver flyttas från sitt nuvarande läge för att kommunens plan för resecentrum och området som helhet ska kunna genomföras. Bland annat finns en bullerskyddszon på 200 meter att ta hänsyn till. Västerås stad har erbjudit Lantmännen möjlighet att förvärva ny mark för sin verksamhet i hamnområdet. Senast den 30 juni 2023 ska Lantmännen meddela kommunen om man önskar genomföra köpet.

– Det är bra att vi äntligen fått till en överenskommelse. Det har tagit många år och fem kommunalråd i Västerås att få till en uppgörelse, men frågan har varit uppe för diskussion betydligt längre än så. Det är klart att vi är lättade över att det är klart! Och vi är nöjda med avtalet, säger Joachim Haas, vd på Lantmännen fastigheter.

Han konstaterar att det fanns tre

grundläggande punkter där parterna behövde bli ense för att få till en uppgörelse. Den ekonomiska ersättningen för marken var givetvis en punkt, men lika viktig var att få ett erbjudande om en funktionell och bra plats där Lantmännen skulle kunna skapa en ny anläggning. Den tredje punkten var tidsparametern – Lantmännen ville ha god tid på sig för att hinna göra något bra av situationen.

– Tidsaspekten var faktiskt det allra svåraste i förhandlingen, men den är väsentlig för oss. Nu har vi sju år på oss att genomföra flytten och kan skapa förutsättningar för något riktigt bra.

Lantmännen Lantbruk ser nu över spannmålsstrukturen för hela området Norr Mälaren, där Västerås anläggningen är en del tillsammans med bland annat anläggningarna i Köping och Hargshamn.

Västerås stad har tagit fram ett förslag till ersättningstomt till Lantmännen, men än har inte Lantmännen sagt ja utan har begärt betänketid till 2023.

– Den tomt som Västerås erbjuder oss att förvärva ligger väster om stan och är lika stor som den nuvarande. Dessutom har den hamnläge. Logistiskt sett är det bättre än det läge vi har

nu. Men vi vill inte göra något förhastat – den lösning vi kommer fram till ska hålla minst lika länge som den nuvarande anläggningen har funnits med. Vi måste se allt på 50 års sikt och vi måste se på helheten i regionen, säger Joachim.

Lantmännen Fastigheter har inte suttit still och rullat tummarna under de här åren. Det är något som Joachim betonar. I stället har man försökt arbeta i förväg för att hitta möjliga lösningar. Det finns redan en rad ritningar med förslag till nya anläggningar på bordet – allt från en anläggning i skala 1:1 likadan som den nuvarande till helt andra upplägg.

– Vi är mycket väl medvetna om att Västerås anläggningen är en viktig knutpunkt både för Lantmännen Lantbruk och för våra medlemmar. Den måste givetvis ersättas, men det ska göras på ett sätt som är optimalt för alla parter.

Viktigt för odlarna

Distriktsstyrelsen i Dala-Aros har haft ärendet på sitt bord lika länge som fastighetsbolaget. Roberth Kihlin som har sin gård strax utanför Västerås, har engagerat sig mycket i frågan.

– Det är bra att vi äntligen nått en uppgörelse med Västerås stad. Frågan har varit med så länge och det viktigaste nu är att Lantmännen tar fram en bra helhetslösning för hela området Norr Mälaren!

Han är tydlig med vad en spannmålsanläggning betyder för regionen runt Västerås. Han är helt övertygad om att den måste ersättas med en liknande anläggning i närområdet. Han poängterar att det inte räcker med att utvidga an-

läggningarna i exempelvis Köping och Hargshamn på grund av de stora mängder spannmål som odlas i närområdet.

– Anläggningen i Västerås har funnits i 50 år. Vi behöver en lösning som kan fungera i lika många år till. Nu gäller det för oss i distriktsstyrelsen att jobba så mycket vi orkar för att det ska bli en ny spannmålsanläggning i Västerås – och det räcker inte med en liten platta. Det här området behöver en egen mottagning, säger Roberth med eftertryck.

Oro från medlemmar

Distriktsstyrelsen Dala-Aros har haft mycket kontakt med medlemmarna i området under de år som debatten om Lantmännens anläggning i Västerås har varit igång.

– Att kommunen velat komma åt marken där anläggningen finns är ju ingen hemlighet och många medlemmar har reagerat. De har manat oss att stå på oss för att få bra betalt, men framför allt tryckt på att vi måste ha en anläggning som ersätter den som försvinner.

Hur har kommunikationen med Lantmännen fungerat?

– Vi förtroendevalda har fått all information de har kunnat släppa från Lantmännens sida under resans gång. En del har så klart varit konfidentiellt och sådant ska självklart aldrig läckas, men överlag tycker jag att de skött det hela bra. Nu hoppas vi bara att samarbetet med oss i distriktsstyrelsen ska fortsätta lika bra så att vi får en anläggning som håller för framtiden.

Text: Helena Holmkrantz

Överenskommelsen i korthet

Lantmännen och Västerås stad har kommit överens om en överlåtelse där staden förvärvar tre fastigheter, bland annat spannmålsanläggningen, i centrala Västerås. Priset är 325 000 000 SEK. Lantmännen kommer ha kvar spannmålsanläggningen i

Västerås för mottagning till och med skördeperioden 2028. Torkning av spannmål avslutas senast den 31 december 2028 för att begränsa buller i förhållande till omgivningen och utlastning av spannmål från anläggningen avslutas senast den 31 mars 2029.

Verksamheten ska vara helt avvecklad 30 juni 2029. Villkor för genomförande av försäljningen är ett godkännande från kommunfullmäktige i Västerås samt att byggnaderna på fastigheterna inte byggnadsminnesförklaras. Lantmännen har erbjudits en

ersättningstomt i Norra Hamnen för att kunna uppföra en hamnära spannmålsanläggning. Senast den 30 juni 2023 ska Lantmännen meddela kommunen om man önskar genomföra köpet. Arbetet med att definiera den framtida spannmålsstrukturen i

området Norr Mälaren kommer att intensifieras under 2022, där man bland annat tittar på kapacitetsbehov och logistik. Beslut om eventuella investeringar kommer att fattas efter att analysen slutförts.

TRIOWRAP loopTM

Minskat
klimatavtryck!

**Återvinning är framtiden
för ett hållbart Svenskt lantbruk!**

Originallet med återvunnen ensilagesträckfilm

- 30% återvunnen ensilagesträckfilm – en äkta loop!
- 1700 meter svensktillverkad premium film
- Minska ditt klimatavtryck med minst 29%*
- 100% återvinningsbar precis som originalet
- Testad av SLU

30%
**RECYCLED
PLASTIC**
Certified by RecyClass
*post-consumer origin

Vit – 1700 meter – utan kartong

**Vill du veta mer om vår nya hjälte?
Kontakta din säljare eller besök oss
på www.triowrap.se**

*LCA beräknad i SimaPro med data från ecoinvents databas. Minskad miljöpåverkan jämfört Triowrap loop 25μ med Triowrap 25μ virgin.

Mathias, Henrik och Gabriel Jonsson växte upp på ett arrendejordbruk utanför Åtvidaberg. Mamma och pappa hade 30 mjölkkor.

I dag driver syskonen en verksamhet som omsätter 130 miljoner kronor om året. De har 5 300 nötkreatur i sina stallar och fastigheterna omfattar tusentals hektar av åker- och skogsmark.

”

Jag har alltid haft ett stort djurintresse. Det var det som lockade mig att bli lantbrukare. Men sedan var det själva byggandet av företaget som blev mer och mer intressant.

Mathias Jonsson, Ogestad

”Mer kontroll
– mindre
sårbarhet”

Ogestad är en herrgård i Odensvi socken i Småland.

Mathias, Henrik och Gabriel Jonsson köpte Ogestad 2005. Hyllela blev en del av verksamheten 2010.

90 procent av åkermarken odlas året runt för att minska växtnäringsläckaget. "Sånt läckage vill ingen ha. Det är detsamma som att kasta

pengar i sjön. Dessutom är övergödning något vi tar på stort allvar", säger Mathias Jonsson. Företaget har ett samarbete med Västerviks kommun som går ut på att åkrarna bevattnas med syrefattigt, men näringsrikt, havsvatten. Åkrarna slipper

därmed gödas på annat sätt, och filtrerat syrerikare vatten återvänds till havet. Sveriges Radios vetenskapsprogram Klotet har uppmärksammat detta: <https://sverigesradio.se/artikel/7068501>

Ogestad Egendom & Hyllela Gård utsågs till årets spjutspetsföretag i Västerviks kommun 2017. Året där på utsågs bröderna Jonsson till årets företagsledare i samma kommun.

Bröderna Mathias och Gabriel Jonsson på kontoret på Hyllela gård som Gabriel bor på med sin familj.

Vi träffas på naturbruks-gymnasiet i Gamleby, i ett av skolans fikarum. Mathias Jonsson bjuder på bryggkaffe. Några elever syns inte till. De är för dagen någon annanstans.

Gamleby är ett litet samhälle med knappt 3 000 invånare i Västerviks kommun. Här var skoljordbruket nedläggningshotat 2013.

– Vi blev bekymrade, för vi finns ju i närområdet och kompetensförsörjningen är en viktig fråga för oss. Vi kontaktade skolan och det slutade med att vi tog över jordbruket och blev en del av utbildningsverksamheten, berättar Mathias Jonsson.

Med närområdet menar han gårdarna Ogestad och Hyllela. De ligger i Gamleby respektive Överum.

Första stipendierna

Men innan vi går in för mycket på vad som sker i dag backar vi bandet en aning:

2009 bestämde sig Lantmännen för att dela ut stipendier till yngre lantbrukare som på olika sätt visade framfötterna. En förhoppning var att de skulle lockas att engagera sig i organisationen. Mathias Jonsson var, tillsammans med bröderna Henrik och Gabriel, en av de allra första stipendierna, och ja, han engagerade sig i Lantmännen. Sedan 2020 sitter han i styrelsen för östgötadistriktet som omfattar Östergötland och den norra delen av Kalmar län.

Han säger att stipendiet var betydelsefullt.

– Det är alltid roligt att bli uppmärksam. Och det är viktigt att locka nya, unga medlemmar till Lantmännen. Antalet medlemsföretag halveras ju för varje tioårsperiod.

Hur man lockar nya, unga förtroendevalda har han dock inte något enkelt svar på.

– Det finns ingen quick-fix-lösning. Detta är en utmaning. Men något av det viktigaste tror jag är att nya medlemmar känner att de har en möjlighet att påverka.

Syskonen Jonsson växte upp på en arrendegård utanför Åtvidaberg. Den låg granne med baroniet Adelswärd.

– Jag kommer ihåg att vi tyckte att de stora maskinerna var spännande och intressanta när vi var små.

Mathias sökte in på naturbruks-gymnasiet i just Gamleby efter grundskolan. Han gick ut 1989. Två år senare köpte han, 21 år gammal, tillsammans med brodern Henrik en mindre gård utanför Växjö.

– Gabriel var för liten för att kunna vara med då. Han gick nog fortfarande på mellanstadiet.

Nya gårdar

Mathias och Henrik Jonsson drev gården allt framgångsrikare under flera år, men när de ville utöka verksamheten stötte de på patrull. De såg sig tvungna att hitta en annan fastighet och valet föll på Ogestad. Året var 2005.

– Att behöva byta från en gård till en annan innebar att vi tappade en del fart, men det blev bra till slut. Vi fick 800 hektar mark och 260 mjölkkor, vilket utgjorde avstampet för hela den verksamhet vi har i dag.

Brister fanns som behövde åtgärdas. Ett nytt kalvstall byggdes, till exempel. Djuren blev fler. Behovet av mark växte. Gården Dvärgstad köptes in i företaget. Men det räckte inte.

– Hyllela utanför Överum var en gård som kommit på obestånd. Vi köpte den 2010 och över en natt blev vårt företag dubbelt så stort.

Gabriel, som nu också arbetade i verksamheten, flyttade till Hyllela med

sin familj. Under ett år drevs gården utan några större förändringar, bröderna ville identifiera de mest omfattande problemen själva innan de vidtog några åtgärder, "släcka de största bränderna först", som Mathias Jonsson uttrycker det. När det väl var gjort tog investeringarna fart. Nya stall byggdes, boningshuset renoverades, djuren blev ännu fler...

Mejeri och jakt

Det kan tilläggas att samtidigt som allt det här hände bröt sig Ogestad tillsammans med sju andra gårdar loss från Arla och startade det lokala mejeriet Östgötamjolk. Ogestad bildade också tillsammans med en annan gård ett gemensamt företag för maskinparken för att kunna utnyttja den optimalt. Senare köptes granngården ut eftersom Ogestad Egendom & Hyllela Gård, som företaget nu hette, behövde använda alla maskinerna i den egna verksamheten, och Östgötamjolk köptes upp av Skånemejerier och ännu senare av Emåmejeriet.

Till detta kom övertagandet av skoljordbruket i Gamleby samt övertagandet av ytterligare en gård, Nygård, som i dag tar emot jaktgäster, 16 åt gången, mest danskar och norrmän som vill skjuta rådjur och vildsvin. – Om jag jagar själv? Nää, du. Sitta still i fler timmar utan att prata, det går inte! säger Mathias Jonsson.

Han, som i grunden "bara" har en tvåårig gymnasieutbildning, är i dag vd för ett av de största företagen i sin bransch i Sverige. 5 300 nötkreatur finns i de olika bolagen: 1 800 mjölkkor, 100 dikor och 1 200 tjuror. Resten är kvigor. Omsättningen ligger på cirka 130 miljoner kronor om året. 35 personer är heltidsanställda, året om.

Verksamheten på Ogestad och Hyllela och övriga gårdar som ingår i koncernen har växt betydligt sedan Mathias Jonsson och hans bröder fick Lantmännens stipendium.

Vad är drivkraften bakom den ständiga tillväxten?

– Att växa är inte något mål i sig, förutom i början kanske, svarar Mathias Jonsson. För mig handlar det mer om att skapa kontroll över hela kedjan, då blir man mindre sårbar. Bygger man ett företag där man utsätter sig själv och andra för risker, då gäller det att säkra upp så mycket som möjligt.

Han berättar att han ofta får frågan varför han inte har hela verksamheten samlad på ett och samma ställe.

– Mitt svar är att ingen skulle ha råd att köpa en sådan rörelse om vi skulle behöva sälja. I dag har vi möjlighet att göra oss av med olika delar av företaget om det behovet skulle uppstå.

Vilka är de viktigaste frågorna för dig som företagare när du tänker framåt?

– Kompetensförsörjningen i branschen är en utmaning. Det är svårt att hitta mellanchefer, till exempel. Därför är jag också mån om den personal jag har. Det är viktigt att kunna erbjuda helårsanställningar. Sedan har vi klimatförändringarna. Dem måste vi ju förhålla oss till. Vädret förändras. Den sommaren vi hade svår torka, 2018, lade vi alla investeringar åt sidan. Samtidigt har vi just nu en månads längre odlingssäsong, vilket faktiskt gynnar oss. Vi ställer in oss på att odla andra grödor, majs bland annat.

Men kärnan i verksamheten, den har varit, är och kommer att vara mjölkproduktionen.

– Jag har alltid haft ett stort djurintresse. Det var det som lockade mig att bli lantbrukare. Men sedan var det själva byggandet av företaget som blev mer och mer intressant. I dag är jag inte mycket hos djuren dagtid, men varje kväll tar jag en runda med bilen för att titta till dem.

Text: **Catarina Gisby/redakta**
Foto: **Staffan Gustavsson/redakta**

Smarta idéer ska få blomstra i Växthuset

Innovation och affärsutveckling är en viktig del i Lantmännens verksamhet. I "Växthuset" stöttas lovande entreprenörer med att utveckla sin verksamhet eller idé till att bli en lönsam och hållbar affär. I år kommer temat vara Smart Farming och i fokus står lantbrukets produktivitet, lönsamhet och hållbarhet.

Växthuset kommer i år ha tema Smart Farming. Kanske du har sett eller hört talas om Draknäset på TV, där entusiastiska

entreprenörer presenterar sina idéer för en skara investerare som antingen förkastar eller väljer att satsa på projektet. Lite så, fast mycket mer, är Lantmännens program Växthuset.

Ansvarig för verksamheten är sedan drygt ett år Nina Tuomikangas på Lantmännen Group R&D, tillsammans med sina kolleger i Team Innovation. Ett sprudlande energiknippe som brinner

för att sammanföra människor med idéer och visioner och bidra med möjligheter för dem att förverkliga dessa.

Sedan 2015

Växthuset har funnits sedan 2015 med olika teman och i år är det Smart Farming som gäller. Arbetet löper under cirka ett år och består av många olika moment. Det börjar med några innovationsdagar.

– Här är det fritt fram för medlemmar, övriga lantbrukare och medarbetare internt på Lantmännen att dela med sig av sin tankar kring vad man

Nina Tuomikangas är ansvarig för Lantmännens entreprenörsprogram Växthuset.

” Jag tror på värdet av att människor med olika bakgrund, erfarenhet och kunskap möts. Alla stora innovationer sker genom möten!

saknar, vad man önskar, vad som behöver utvecklas, berättar Nina.

Och inget är för stort, inget är för obetydligt:

– Man kan aldrig veta på förhand vad som blir en färdig produkt eller tjänst. Och lyfter det inte i år så samlar vi alla innovationer i en databas och när tiden

är mogen kan den blomma ut.

Just att Växthuset är öppet för alla prisar Nina:

– Jag tror på värdet av att människor med olika bakgrund, erfarenhet och kunskap möts. Alla stora innovationer sker genom möten!

Innovationsdagarna följs upp med ett

Pictor® Active

**PENNGAR
VÄXER
INTE PÅ
TRÄD...**

Läs mer: agro.basf.se

BASF
We create chemistry

...men väl i din raps!

Försök i raps med Pictor® Active, gav den mest effektiva svampbekämpningen inkl. ljusbladfläcksjuka. Pictor® Active har i försöken gett högst merskörd.

Det gör Pictor® Active till Sveriges starkaste och bredaste svampmedel i raps. Pictor® Active gav högre skörd och täckningsbidrag än övriga svampmedel i raps.

Sjukdomar	Pictor Active®	Propulse®	Mirador Forte®
Bomullsmögel	★★★★(★)	★★★(★)	★★★
Alternaria	★★★	★★★	★★(★)
Ljus bladfläcksjuka	★★★★(★)	★★(★)	★★

★ = svag effekt
★★ = viss effekt
★★★ = god effekt
★★★★ = mycket god effekt
(★) = halv stjerne
– = ej aktuell eller data saknas

Effekt af svampmedler i vinterraps.
Tabel 14, s.173, uddrag, Landsforsogene 2021

Effekt är utvärderad efter - Pictor Active och Propulse 1 l/ha. Mirador Forte 1,5 l/ha. Propulse registrerat varumärke för Bayer. Mirador Forte registrerat varumärke för Adama. Använd växtskyddsmedel med försiktighet. Läs alltid etikett och produktinformation före användning. Observera alla varningsfraser och symboler. BASF är medlem i Svenskt Växtskydd.

BILD: HELENA HOLMGRANTZ

Människa och teknik i symbios i lantbruket, till exempel genom att på olika sätt använda drönartekniken, sammanfattas i begreppet Smart Farming.

acceleratorprogram där de intressantaste idéerna tas vidare i projektteam. Det är viktigt att betona att har man en bra idé så kan man givetvis välja att själv utveckla den eller att förmedla den så att en annan duktig entreprenör kan driva idén vidare.

Innovationer vaskas fram

Slutligen vaskas det fram ett antal extra intressanta innovationer som presenteras inför ett gäng med bedömare – denna gång från division Lantbruk – i det beryktade Draknästet. Men Nina är nog med att betona att det inte är som på tv.

– Vi satsar på glädje och inspiration.

Det ska vara kul att vara en del av Växthusets innovationsarbete!

Nina uppmanar alla engagerade lantbrukare, medlemmar eller andra med idéer och som brinner för att utveckling att hålla ögon och öron öppna i Lantmännens mediekkanaler för när Smart Farming drar igång. Titta till exempel in på www.lantmannen.se/forskning-och-innovation/vaxthuset

– Att vara delaktig i Växthuset är en resa, en resa som ska leda till action och jag är helt övertygad om att så kommer det bli för Smart Farming i årets upplaga av växthuset, avslutar Nina!

Text: Hans Jonsson/
Cumulus information

Växthuset är Lantmännens innovationsprogram med aktiviteter både för Lantmännens medlemmar, lantbrukare och medarbetare, samt externa entreprenörer. Växthuset har funnits sedan 2015 med olika teman och i år är det Smart Farming som gäller. Syftet är att skapa och utveckla innovativa idéer till lönsamma nya affärer, samt bygga innovationskultur, kunskaper och interna och externa nätverk.

Vad är Smart Farming?

Inom lantbruket är sedan en tid "Smart Farming" ett begrepp. Det kan beskrivas på många olika sätt, men går övergripande ut på att på effektivast – smartast – möjliga sätt utnyttja befintlig teknik för att öka produktiviteten och lönsamheten i lantbruket. Det handlar mycket om så kallat "IoT" (Internet of Things). Det innebär att mäta, åskådliggöra, automatisera och analysera med hjälp av till exempel sensorer och smarta datorprogram. Man utnyttjar även så kallad Big Data, vilket betyder att man tar del av en massa data som andra samlat in och som ofta finns tillgängligt via internet i "molnet". Att utnyttja allt detta i det dagliga arbetet kan ses som Smart Farming.

Drar nytta av befintlig teknik

Lantmännen Lantbruk har redan i dag stor kompetens inom området Smart Farming, men tillämpningsgraden i lantbruket varierar. Potentialen är stor i form av ökad produktivitet, lönsamhet och hållbarhet. Att öka tillämpningen är därför en strategiskt viktig fråga för Lantmännen. För att lyckas med det krävs det enkla lösningar med bevisat god effekt.

På lantbruksdivisionen arbetar Johan Wågstam och Veronica Ehrström Eklöf med att utveckla Lantmännens version av Smart

BILD: HANS JONSSON

Smart Farming står bland annat för hur vi på ett konkret och jordnära sätt fixar samspelet mellan maskiner, datateknik och det mänskliga handlaget i lantbruket.

Farming. Det går ut på att kombinera teknik och tjänster, men med en större vision som kan sammanfattas i tre P: Planet, Produktivitet och Plånbok. Det är således inte fokus bara på ekonomi och produktivitet utan även miljö och hållbarhet.

– Det här är tre faktorer som går hand i hand, ökad produktivitet innebär också ökad lönsamhet och hållbarhet per producerad enhet. Att tillgängliggöra den teknik och kompetens som finns på området är en viktig del för att driva tillämpningen och det är därför något vi fokuserar mycket på just nu, förklarar Veronica och Johan.

GOLTIX® QUEEN

Drottningen i sockerbetsodlingen

LÄS MER

Goltix® Queen innehåller två aktiva substanser, metamitron och kinmerak, som ger en stark och kraftfull herbicid i kampen mot örtogräs.

Fyra fakta om Goltix® Queen

- Både blad- och jordverkan och med långvarig effekt
- Effektiv mot många typer av ogräs, t ex vägmålla, trampört, åkerbinda och snärjmåra
- Utmärkt selektivitet
- Blandbar med alla herbicider som används efter uppkomst

Medlem i Svenskt Växtskydd. Använd växtskyddsmedel med försiktighet. Läs alltid etikett och produktinformation före användning. Observera alla varningsfraser och symboler!

Listen - Learn - Deliver

ADAMA.COM

POTATIS EMBALLAGE

NY HEMSIDA!

FOTEGÅRDENS EMBALLAGE LIDKÖPING

Tel 0510-500 29
070-545 00 29
Fax 0510-500 04
leif@fotegarden.se
www.fotegarden.se

Protein av äkerböna ingår i Simsufoods produkter.

Delägarskap i tillverkare av växtbaserat protein

Lantmännen går in som delägare i Simsufoods som tillverkar och säljer livsmedel baserade på växtbaserade proteiner till framför allt storkök och offentlig sektor. Lantmännen har under många år producerat ingredienser för växtbaserade livsmedel och genom investeringen i Simsufoods stärks positionen inom detta snabbväxande segment.

Simsufoods grundades 2019 för att ta fram klimatsmarta och hälsosamma vegetabiliska produkter till en lägre kostnad. Företaget vill hjälpa storkök att minska sina klimatavtryck och komplettera utbudet av halvfabrikat. De proteinrika produkterna utgörs av ett pulver, som blandas med vätska, kryddor och andra råvaror för att tillaga olika maträtter såsom exempelvis vegetarisk kebab, grönsaksbiffar och schnitzel.

Ekologisk odling

Rätt verktyg förbättrar gödslingsstrategin

Svårigheten att få fram ekologiskt höstvetete som klarar proteinkraven för kvarnvetete är bakgrunden till ett projekt lett av Lantmännens växtodlingsrådgivning. I projektet har olika verktyg för att mäta kvävestatusen i fält testats. Nu har projektet avslutats och resultaten är klara.

Grundproblemet som föranlett projektet är att så små volymer av höstvetete i ekoodling klarar att nå upp till proteinkraven för kvarnvetete. Projektet har inriktat sig på att hitta metoder som kan hjälpa ekoodlaren att avgöra om det behövs mer gödning för att nå högre proteinhalt. Lantmännens växtodlingsrådgivare har därför testat hur olika verktyg kan hjälpa odlaren att mäta och analysera kvävestatusen i odlingen.

Olika verktyg

De verktyg som testats är handburen N-sensor, N-tester och Green-Seeker, men man har även gjort jämförelser med jordprover. Tio gårdar har under de två senaste åren testat olika metoder att mäta kvävestatusen i sina höstfält. Förutsättningarna har varit olika på de olika gårdarna och gårdarna har fått notera faktorer som kan inverka på odlingen i de olika fälten – förfrukt, såtid, gödning, avkastning och även avslutpris eftersom man vill göra en ekonomisk uppföljning i efterhand. Under våren och hösten 2020-21 togs även jordprover i fälten för att kunna jämföra med mätresultaten.

Dessutom har det funnits nollrutor i alla fält, där skörden handtröskats för en analys av grundförutsättningarna och kväveleveransen i jorden. Nu har projektet sammanfattats och en hel del slutsatser har kunnat dras.

– Det var inte många som klarade proteinkvaliteten för kvarnvetete tyvärr. Det är tråkigt för gårdarna och det syns naturligtvis i ekonomin. Däremot kunde vi inte se att förfrukterna hade någon stor inverkan. Man brukar ju säga att förfrukten avgör skörden, men det stämmer inte över allt, säger Anna Lindgren växtodlingsrådgivare på Lantmännen och ansvarig för projektet.

De olika verktygen har jämförts och det som verkar ge allra säkrast resultat

är handburen N-sensor.

– Den visar kväveleveransen från marken under växtsäsongen och ger bra vägledning för hur mycket kväve man ska lägga på. N-testern och Green-Seeker är likvärdiga med varandra.

Men vi upplevde att de var svårare att använda än N-sensorn och det var svårare att få tillförlitliga värden.

Jordproverna gav också en fingervisning om läget i fältet, men ställer samtidigt krav på långa serier och för att vara representativa krävs flera jordprov från samma fält.

– N-sensor är vanligare i konventionell odling än i ekoodling. En lärdom är därför att redskapet borde användas oftare även av ekoodlarna. Eftersom fälten skiljer sig så mycket åt, inte bara mellan gårdar utan även mellan fält eller rentav mellan olika delar av fält på samma gård, kan man med N-sensorns hjälp få ett bra beslutsunderlag för sin gödselstrategi.

Svårt styra gödselgivan

Anna poängterar att en av anledningarna till att det är så svårt att uppnå proteinkraven i ekologiskt höstvetete är att det ofta är svårare att styra gödselgivan i ekoodling.

– Ekoodlaren använder sig av organiskt kväve, vanligen i pelletsform som tar längre tid på sig att verka. Dessutom läggs gödningen tidigt på säsongen, april-maj är det normala, medan de konventionella odlingarna gödglas senare. Det gör det mycket svårare att styra gödningen efter årsvariationerna. Har man däremot tillgång till flytande gödsel är det lättare att kompensera där det behövs.

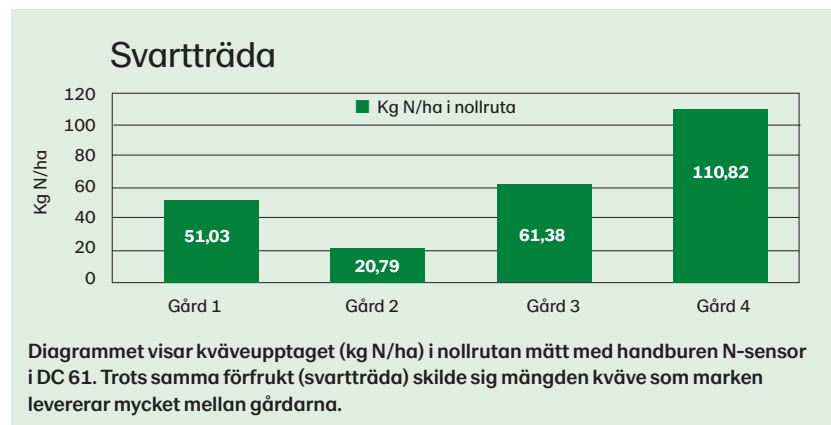
Hon trycker på vikten av lära sig mer om sin jord, inte minst hur de olika fälten skiljer sig från varandra. Mer kunskap och mer kontroll över gödningen kan förhoppningsvis också leda till mer ekologiskt kvarnvetete i framtiden.

Text: Helena Holmkrantz

MAXA DIN MASKIN INFÖR VÅRBRUKET

Med Agrols smörjmedel i din maskin sparar du tid och pengar. Produkterna håller mycket hög kvalitet så du kan arbeta i lugn och ro utan onödiga driftstörningar och få ut det bästa av din maskin inför vårbruket.

www.agrol.se **DIN MASKIN. VÅRT INTRESSE**

Välkommen på Lantmännens digitala distriktsstämmor 2022!

Stämman är till för dig som medlem och ger möjligheter att påverka Lantmännens utveckling och framtid! Du får höra om Lantmännens resultat och utdelning för 2021, viktiga händelser under året och om våra planer för framtiden. Du har möjlighet att diskutera och ställa frågor till din distriktsstyrelse, samt till koncernstyrelse och ledning. I år kommer distriktsstämmorna att hållas som digitalt över Teams.

Distrikt

Södra Skåne
Nordvästra Skåne
Kristianstad-Blekinge
Halland
Kronoberg
Kalmar-Öland
Höglandet
Västra Sverige
Skaraborg
Gotland
Östergötland
Sörmland
Uppland
Örebro-Värmland
Dala-Aros
Gävleborg
Västernorrland
Jämtland
Västerbotten
Norrbotten

Datum och tid

Måndagen den 28 feb 19.00
Tisdagen den 1 mars 19.00
Onsdagen den 2 mars 19.00
Torsdagen den 3 mars 19.00
Torsdagen den 10 mars 19.00
Måndagen den 7 mars 19.00
Torsdagen den 17 mars 19.00
Torsdagen den 3 mars 17.00
Tisdagen den 8 mars 18.00
Tisdagen den 8 mars 18.00
Tisdagen den 22 mars 18.30
Tisdagen den 15 mars 14.00
Onsdagen den 9 mars 19.00
Tisdagen den 8 mars 18.30
Tisdagen den 22 feb 17.00
Måndagen den 14 mars 18.00
Onsdagen den 16 mars 10.00
Torsdagen den 17 mars 10.00
Onsdagen den 23 mars 10.00
Tisdagen den 22 mars 10.00

Distriktets hemsida

www.lantmannen.se/ssk22
www.lantmannen.se/nvsk22
www.lantmannen.se/kb22
www.lantmannen.se/ha22
www.lantmannen.se/kro22
www.lantmannen.se/ko22
www.lantmannen.se/hog22
www.lantmannen.se/vs22
www.lantmannen.se/ska22
www.lantmannen.se/got22
www.lantmannen.se/og22
www.lantmannen.se/sorm22
www.lantmannen.se/upp22
www.lantmannen.se/ov22
www.lantmannen.se/da22
www.lantmannen.se/gav22
www.lantmannen.se/vn22
www.lantmannen.se/ja22
www.lantmannen.se/vb22
www.lantmannen.se/nb22

Med reservation för ändringar.

Var med och påverka Lantmännens utveckling och framtid!

För mer information och anmälan, gå in på distriktens medlemssidor på LM² eller på

www.lantmannen.se/distriktsstammor2022

Lantmännen får nya ambassadörer

Nu är Lantmännens nya ambassadörer utsedda!

30 unga lantbrukare från hela landet deltar i andra omgången av Lantmännens ambassadörsprogram. Det är ett utbildningsprogram som ska ge deltagarna en ökad kunskap om Lantmännen som affärspartner och för ägandet av föreningen. Deltagarna medverkar med inspel om hur Lantmännen på bästa sätt kan möta behov och förväntningar hos morgondagens lantbrukare och medlemmar.

Ambassadörerna kommer under programmet att få vara med i tre träffar med olika teman. Det första mötet blir regionalt och deltagarna delas upp i grupper utifrån var i landet de bor. Temat för mötet blir Lantmännen som

affärspartner och där medverkar representanter för Lantbruk och Maskin. Till andra träffen samlas hela gruppen, besöker Lantmännens verksamheter i Malmö och dessutom Borgeby fältdagar. Tredje mötet har temat ägande, medlemsdemokrati, utdelning och kapitalfrågor. Här kommer även representanter för distriktsstyrelserna och koncernstyrelsen att vara med.

Förhoppningen är att alla tre mötena ska kunna bli fysiska för att ge deltagarna största möjliga utbyte av programmet och chans till nya kontakter och nätverksbyggande.

Text: Helena Holmkrantz

Nytt avsnitt av Lantmännens podd

– Jag tror att företagen i Europa måste hinna vänja sig vid EU:s nya Green Deal och vad den innebär. Men det kommer fler och fler förfrågningar om våra produkter, säger Lantmännen Bioagris vd Anders Krafft i nya Grodden-podden.

Strax före jul lanserades Grodden-podden med ett avsnitt där ett antal förtroendevalda i Lantmännen diskuterade projektet Medlem 2030. I slutet av februari är det dags för nästa avsnitt och gästerna kommer denna gång från Lantmännen Bioagri.

Poddavsnittet tar upp Bioagris planer, utmaningarna med att få den "biologiska affären" att växa och hur EU:s nya CAP kommer påverka förflytt-

ningen mot mer biologiska produkter. Gäster från Bioagri är vd Anders Krafft och produktchef Katja Ihrsén. Dessutom medverkar en av de odlare som testat produkterna i fält, Jon Orvendal.

En podd som funnits lite längre är Ord om jord från Lantmännen Lantbruk och Maskin. Förra året handlade den mycket om Framtidens Jordbruk och råvarumarknaden. I år fortsätter Marknadskollen med råvaruana-

lytiker Tamer Umdu med jämna mellanrum och under vårvintern är även ett poddavsnitt på tema vall planerat.

Du hittar både Grodden-podden och Ord om jord på Spotify och andra ställen där poddar finns.

Resultat av kampanjen

Såg du kampanjen Hela Sverige mot hungerpandemin i decembernumret av Grodden? Kanske var du till och med en av dem som skänkte pengar till We Effects arbete för att stödja lantbruket i fattiga delar av världen?

Totalt samlade Lantmännen in 22 787 kr, dels via swishkontot hos We Effect, dels genom att sälja retrokepsar, eftersom fem kr för varje såld keps går just till kooperativernas hjälporganisation We Effect. Koncernledningen beslöt att skänka samma summa som den som samlats in, varför slutsumman till We Effect blev 45 574 kronor.

ATTRIBUT S

UNIK SYSTEMISK EFFEKT

Säljs endast av LANTMÄNNEN

SYSTEMISK EFFEKT PÅ KVICKROTENS UTLÖPARE
– som ger långtidseffekt på kvickrotens även i efterföljande grödor

- || Mycket bred ogräslösning i vete**
- || Bred örtogräseffekt, även på viktiga ogräs som blåklint, tistel och molke**
- || Effekt på gräsogräs med förstärkt effekt mot kvickrot, flyghavre och losta**
- || Verkar både genom blad- och jordverkan – det betyder att både ogräsplantor som träffas av sprutvätskan vid behandling och ogräsplantor som grov efter behandlingen bekämpas**

Kontakta din rådgivare eller besök www.cropscience.bayer.se om du vill veta mer. Medlem i Svenskt Växtskydd. Använd växtskyddsmedel med försiktighet. Läs alltid etikett och produktinformation före användning. Observera alla varningsfraser och symboler.

Ett bra traktorår för Valtra och Fendt

2021 blev ett bra år för traktorförsäljningen. Totalt 212 fler traktorer registrerades in jämfört med året innan och mest av allt ökade försäljningen av Valtra och Fendt.

2 807 nya traktorer registrerades in under förra året. Toppen kom så sent som i december. I spetsen för inregistrerade traktorer över 3 ton den månaden syntes både Valtra och Fendt. Valtra med 115, vilket är 51 fler än fjolåret, följt av Fendt med en ökning på 22 och totalt 42 inregistrerade traktorer i december.

Tittar man på årsstatistiken för 2021 vad gäller inregistrerade traktorer över 3 ton, hamnar Valtra på andra plats med 529, en ökning med 86 mot föregående år. Fendt kammade hem sjätteplatsen med totalt 247 vilket är en ökning på 74 mot föregående år. Summerar man året stod Valtra och Fendt för 160 traktorer av den totala ökningen i marknaden på 212.

– Vi är otroligt glada att vi nått så långt och är stolta över marknadsandelarna. Utan ett bra samarbete med Agco, vår huvudleverantör av Valtra och Fendt hade det inte gått. Blickar vi tillbaka på året som gått har vi arbetat flitigt mot de mål vi satt och ser resul-

taten av det arbetet, säger Jan Andersson, affärsområdeschef Traktor och tröska på Lantmännen Maskin.

Han poängterar att bra samarbete och laganda mellan de anställda är en förutsättning för att nå försäljningsmålen:

– Vi kommer att jobba mot nya mål 2022 och vi kommer sikta på ännu högre marknadsandel på traktorer jämfört med föregående år, avslutar han.

Text: Camilla Åkerlind

Lantmännen Agro satsar på egen butik

Finska Lantmännen Agro bildar nytt dotterbolag och satsar på butiksverksamhet i egen regi.

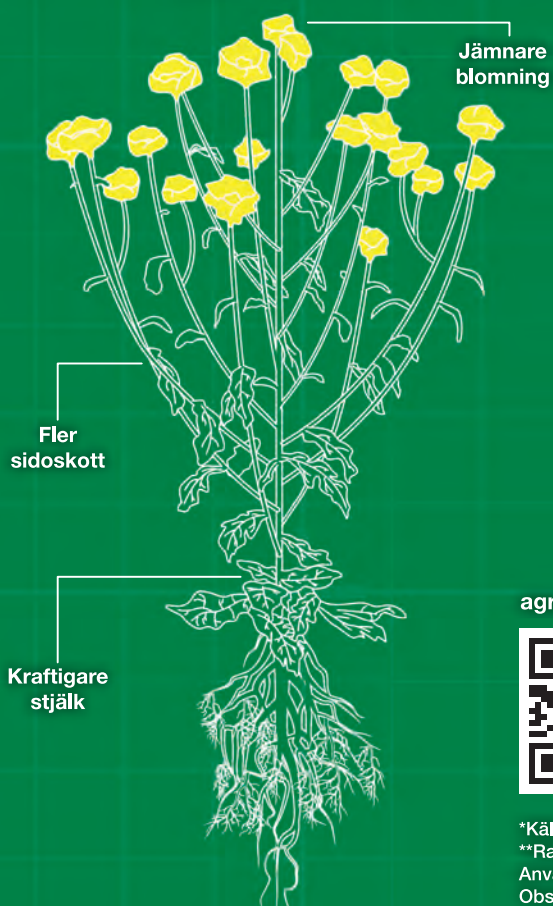
Lantmännen Lantbruks verksamhet i Finland bedrivs genom Lantmännen Agro. Affären är uppbyggd av fristående återförsäljare med Lantmännenprofil som tillhandahåller insatsvaror för växtodling, foder, reservdelar och redskap. Bolaget handlar även med spannmål, samt producerar och säljer foder direkt till kunderna.

Under hösten meddelade en av de större återförsäljarna i området runt Åbo att han önskade avveckla verksamheten. Lantmännen Agro har nu beslutat att börja driva verksamheten i egen regi genom det nybildade dotterbolaget Lantmännen Maatalouskauppa Oy, i regionen Egentliga Finland. Bolaget kommer att erbjuda lantbrukarna hela Lantmännen Agros sortiment av varor och tjänster, inklusive spannmålshandel och foder. Egentliga Finland är ett av Finlands mest betydande spannmålsområden.

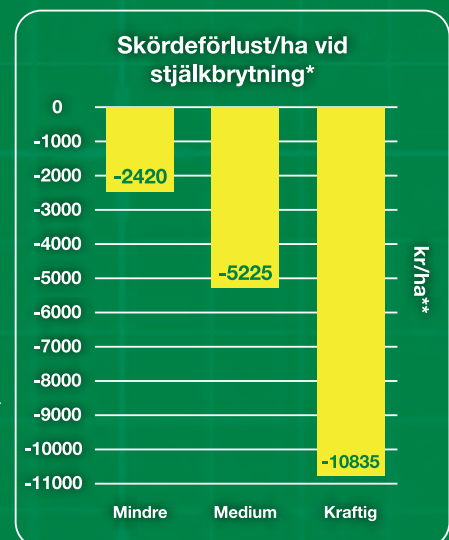
– Det är viktigt att de finska lantbrukarna även framöver vet att Lantmännen är en långsiktig affärspartner, säger Elisabeth Ringdahl, divisionschef Lantmännen Lantbruk.

Caryx®

Undvik liggraps. Undvik skördeförlust.

HÖGT RAPSPRIS.
TILLVÅXTREGLERING
BETALAR SIG.

agro.basf.se/sv/Caryx/

BASF
We create chemistry

*Källa: ADAS, UK - mindre stjälbrytning 22,5 grader, medium stjälbrytning 45 grader, kraftig stjälbrytning 90 grader.
**Rapspris 550 dk/hkg.
Använd växtskyddsmedel med försiktighet. Läs alltid etikett och produktinformation före användning.
Observera alla varningsfraser och symboler. BASF är medlem i Svenskt Växtskydd.

Revystar® XL

Testad och uppskattad
av svenska lantbrukare

☆☆☆☆☆ Effekt mot Septoria*

🌱 Stark resistensstrategi 🏠 Effektiv oavsett väder 🌿 Allt i samma förpackning

BASF

We create chemistry

Endast hos Lantmännen.

*) enl SJV rating 2021

Använd växtskyddsmedel med försiktighet. Läs alltid etikett och produktinformation före användning. Observera alla varningsfraser och symboler. BASF är medlem i Svenskt Växtskydd.

Urban Rydin
Skatteexpert

Småföretagarens finansiella möjligheter

Hur ska småföretagaren bäst placera sitt kapital? Är det olika tankesätt mellan enskild firma och aktiebolag när det gäller kapitalplacering? Vad gäller Lantmännens insatsemmissioner? Och hur funkar beskattningen? Groddens gästkrönikör Urban Rydin reder ut begreppen.

I Sverige finns över 800 000 enskilda näringsidkare varav cirka hälften finns inom jord- och skogsbruket och vidare finns strax under 600 000 aktiebolag varav de flesta är små. Till det kommer cirka 115 000 fysiska personer som har sin verksamhet i ett handelsbolag.

Vilken företagsform är då bäst? Ja det beror på förutsättningarna. Men så mycket kan jag säga – det är inte en slump att så många lantbrukare valt enskild näringsverksamhet, även om skattereglerna präglas av neutralitet. Här finns ju en bra möjlighet att planera genom företagssparande (genom konton och fonder), att få en kapitalinkomst (genom räntefördelningen) respektive en arbetsinkomst (inkomst av näringsverksamhet). Där har ni de tre grundpelarna för skatteplaneringen och där de senaste årens skattesänkningar för arbetsinkomster ska beaktas. Det ska jag skriva mer om i en kommande artikel.

Kapitalplacering

En ganska viktig skillnad mellan företagsformerna är möjligheten att placera företagets kapital i värdepapper. Aktiebolaget kan nämligen använda sig av alla instrument på marknaden, men så är inte fallet för de enskilda näringsidkarna som har stora begränsningar. De instrument man kan använda blir då särskilt viktiga.

Det säger sig nämligen självt att räntebärande placeringar, i vart fall långsiktigt, ger lägre avkastning än så kallade delägarrätter, och lägst avkastning ger ju naturligen bankkontot. Att placera företagets pengar på ett konto, ja, det är normalt fullt möjligt utan problem, men sedan är det nästan slut på alternativen. Och det är viktigt att man som företagare inte följer ett välmenande råd till exempel att placera i aktier. Då flyttas pengarna ut från företaget skattemässigt, samtidigt som man sänker kapitalunderlaget för räntefördelning. Det medför en negativ skattemässig effekt på inkomsten med skillnaden på cirka sex–sju procent i räntefördelningen och aktieavkastningen. En minusaffär! Så ett viktigt råd är därför att inte placera företagets kapital i aktier eller fonder.

På samma sätt ska man faktiskt försöka redovisa sina skulder privat. Där uppkommer inkomsteffekten genom skillnaden på sex–sju procent och skuldräntan. Har man möjlighet att göra kapitalinsatser och amortera sina företagsskulder är det faktiskt en mycket bra placering.

Emissionsinsatser

Vilka värdepapper kan man då som enskild näringsidkare placera i? Alternativen är två, andelar i kooperativa föreningar om innehavet betingas av näringsverksamheten och fordringar som medlemmar i sådana föreningar har om medlemskapet betingas av näringen. Som andelar räknas till exempel inbetalda insatser och emissionsinsatser i Lantmännen.

Emissionsinsatser som tilldelas beskattas inte då utan först när man avyttrar dem, men utdelningar på dem är näringsinkomst vid utdelningstillfället. Då de därmed är obeskattade finns det inget värde som kan räknas med i kapitalunderlaget för räntefördelning. Det får däremot köpta under förutsättning att innehavet betingas av näringsverksamheten, det vill säga om det inte är en privat placering. För tilldelade presumeras en sådan avsikt.

Vid försäljning (eller inlösen) ska vinstberäkning göras och ersättningen minskas med anskaffningsvärdet för köpta tillgångar. Tilldelade andelar har anskaffningsvärdet noll och det genomsnittliga värdet ska användas. Om även inbetalda insatser ska räknas med är i dag oklart, men det är klart att tilldelade och köpta insatsemmissioner slås ihop vid vinstberäkningen.

För aktiebolag är utdelningar och vinster vid avyttringar skattefria i bolaget. Beskattningen kommer först när de obeskattade vinstmedlen tillkommer ägarna.

Lantbrukarna kan mycket väl säkra sina priser genom Lantmännens fysiska terminer. Det innebär att man säljer sin vara vid ett visst tillfälle för leverans längre fram. Går priset upp eller ner efter försäljningstillfället påverkas man inte av det utan det är priset vid försäljningstillfället som gäller.

Det är vidare ganska vanligt att lantbrukare använder sig av terminer för att säkra priser, nivån på EU-stöd och räntenivåer. Här gör man ofta fel i deklarationen för de kan aldrig utgöra tillgång i näringen och resultatet blir därför beskattat som inkomst av kapital trots att de är en del av lantbrukarens säkring. Priset på produkterna och EU-stödet beskattas däremot som näringsinkomst vilket kan leda till problem om terminen går med förlust.

Prissäkring

Det verkar som om man i Regeringskansliet tror att det bara är stora multinationella bolag som använder sig av terminer. Det här förklarar dagens oneutrala ordning. Skatteförenkling-utredningen föreslog för några år sedan att vinster och förluster på terminer och optioner som enskilda näringsidkare har i sin verksamhet ska beskattas i inkomstslaget näringsverksamhet i stället för som i dag i inkomstslaget kapital. Sådana derivat-instrument ska enligt förslaget, om de är avsedda för allmän omsättning, räknas till näringsverksamheten under förutsättning att terminen eller optionen hänför sig till tillgångar eller skulder i näringsverksamheten.

Ett bra förslag tycker jag.

Fram till dess kan man inte helt säkra priser, valutor och räntor. Det gäller så kallade finansiella terminer, det vill säga terminer avsedda för allmän omsättning. Men lantbrukarna kan mycket väl säkra sina priser genom Lantmännens fysiska terminer. Det innebär att man säljer sin vara vid ett visst tillfälle för leverans längre fram. Går priset upp eller ner efter försäljningstillfället påverkas man inte av det utan det är priset vid försäljningstillfället som gäller.

Urban Rydin

Urban Rydin är doktor i juridik vid Lunds universitet. Förutom ett antal år på Skatteverket har han arbetat 33 år i LRF-sfären, varav en stor del av tiden som LRF:s skattechef. Det innebär bland annat expertuppdrag i olika utredningar och skrivande av många remiss-svar. Urban fortsätter arbeta efter uppnådd pensionsålder, men arbetar numera som skattechef för Fyrklövern Ekonomi och Juridik.

Vill du få bonus? Teckna poolavtal nu!

Poolavtal är ett effektivt sätt att sprida riskerna i din spannmålsaffär, även för dig som är aktiv och själv prissäkrar stora delar av din skörd. Poolavtal kan tecknas fram till 1 juni.

Prata med din säljare eller ring kundtjänst!

Glöm inte att samtidigt teckna torkavtal!

Avtalet kan tecknas fram till 1 juni.

Du kan redan nu själv teckna ditt Pool- och/eller torkavtal på LM².
Kundtjänst: 0771-111 222

 Lantmännen